

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΚΜΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Από τον Γιώργο Α. Βασιλείου

Αθηναϊκό Μελέτης του Ανθρώπου

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΚΜΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Από τον ΓΙΩΡΓΟ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Δύο λόγια για τη διεργασία που γέννησε το Α.Κ.Μ.Α.

Αυτός που γράφει το περιληπτικό τούτο κείμενο είχε διαταχθεί το 1953 να υπηρετήσει τη θητεία του σαν Έφεδρος Ανθυπίατρος στο Τάγμα Προκάλυψης που ήταν τότε στα Άνω Πορρόια του Μπέλλες.

Το θεόρατο κείνο βουνό το βρήκε σημαδεμένο από χαρακώματα, ναρκοπέδια και νιοσκαμμένους τάφους. Στα πόδια του ήταν πολλά τα μισοκαμμένα χωριά.

Τα μονοπάτια πάνω στις άγρια δασωμένες πλαγιές του ήταν γεμάτα κι αυτά με παγιδευμένες νάρκες.

Μέσ' στη νύχτα, τράνταζαν τον τόπο με την έκρηξή τους.

Οι "τυχεροί" που τις πάταγαν ήταν τριών λογίων: αγριογούρουνα ή στρατιώτες που ανεβοκατέβαιναν στην Α.Ζ. = "Απαγορευμένη Ζώνη", με τα όπλα τους "γεμάτα κι' απασφαλισμένα" ή κάποιος αντάρτης που περνούσε στα κλεφτά τα σύνορα για μια λιγόλεπτη πολλές φορές "επίσκεψη" στο σπίτι του.

Πάνω σ' αυτές τις πλαγιές, "κάπου" νοτιοδυτικά απ' το "σημείο στηρίγματος" Κιζ Μπουνάρ, το άλογο του ανθυπιάτρου μια μέρα χάθηκε κι ο αναβάτης του βρέθηκε μπροστά σ' ένα αναπάντεχο θέαμα. Μέσα σ' ένα μεγάλο άνοιγμα του δάσους τριγυρισμένο από θεόρατες οξυές, σκελετοί ήταν ξαπλωμένοι πάνω σε θεριεμένα αγριόχορτα. Πόσοι; Δεν πρόφτασε να μετρήσει. Κοκκάλωσε στη σέλλα κι έσφιξε το χαλινάρι για να κρατήσει τ' άλογο ακίνητο. Είχε προφτάσει μια στιγμή να δει μπροστά στα πόδια του αλόγου να γυαλίζουν τα "σπιράλ" που απλώνονταν ανάμεσα στις θαμμένες, παγιδευμένες νάρκες.

Το μυστήριο των σκελετών - ποιοί ήταν; Στρατιώτες ή αντάρτες; - Είχε πιά φανερή την εξήγησή του: ενέδρα μέσα σε παγιδευμένο ναρκοπέδιο μέσα σε τέτοιο δάσος ίσον σίγουρος θάνατος.

Έτσι νέοι άνθρωποι, είχαν μείνει άταφοι, τροφή στ' αγρίμια και στ' αγριόχορτα που φτάναν ως το γόνατο. Τα κόκκαλά τους τα είχαν κάνει άσπρα σαν το φίλντισι οι βροχές και τα χιόνια.

Είναι ένα απ' τα μικρά "θάματα" της καθημερινής μας ζήσης, το ότι τ' άλογο κείνο ξαναβρήκε το μονοπάτι που είχε χάσει χωρίς να πατήσει νάρκη.

Ο ανθυπίατρος, κάτω πια στο Λόχο Διοίκησης στα Άνω Πορρόια έμεινε κείνη την κρύα νύχτα του Νοέμβρη του 1953 άυπνος.

Τον έσφιγγε σα σιδερένιο χέρι, ένα ακατάπαυστο ΓΙΑΤΙ: γιατί σκοτώθηκαν κείνα τα παιδιά; Οι άδειες κόχες στα νεκροκέφαλα έβλεπαν προς τον κάμπο, προς τις πολιτείες... Έβλεπαν την Ελλάδα που αναδύονταν απ' τις στάχτες και τους τάφους του Εμφύλιου...

Τώρα, ύστερα από 30 χρόνια, είναι γνωστό το τι έβλεπαν οι πεθαμένοι που το μάτι τους βλέπει πια γυμνή την αλήθεια: βλέπανε την Ελλάδα που λάτρεψε με τη σειρά της, όπως το 'χε κι η νοοτροπία της εποχής, το μονόδρομο κέρδος, το "κέρδος" (;) που φέρνουν οι εκμεταλλευτικές σχέσεις μέσα σε ένα κοινωνικό περίγυρο ανταγωνισμού όπου ο "Άνθρωπος παραμένει του Ανθρώπου η κυριότερη τροφή" ...

Όταν λάλησε ο κόκκορας, την αυγή, στο νου του Ανθυπίατρου είχε δέσει το συμπέρασμα. Η Ελλάδα ήταν καταδικασμένη να μπει σ' έναν κατήφορο εντροπικό. Σ' έναν κατήφορο που θα χειροτέρευε τις διεργασίες αποδιοργανωμένης συμπλοκότητας. Οι συνέπειες στις κοινωνικές τους εκδηλώσεις: δυσλειτουργικές καταστάσεις στο επίπεδο του ατόμου, της οικογένειας, της ομάδας, της κοινότητας, της κοινωνίας, ήταν φανερές σ' όποιον μπορούσε νάχει τέτοιες στιγμές αυτό που λέμε "κοινό νου".

Το συμπέρασμα που είχε δέσει στο νου του ανθυπίατρου ήταν ότι η αντίδραση σ' αυτό τον κατήφορο δεν μπορούσε παρά να είναι μια: η δημιουργία μέσα στον Ελλαδικό περίγυρο ενός Κέντρου Αντίστασης ενάντια στην εντροπική αυτή αποδιοργάνωση του Ανθρώπου και των Συστημάτων που πρέπει να δομεί για να ζήσει: οικογένειες, ομάδες, κοινότητες. Όσπου να φωτίσει και να λαλήσουν τα κοκκόρια, ένα σχέδιο δράσης είχε αρχίσει να σχηματίζεται στο νου του γιατρού. Με τη συντροφιά των νέων ανθρώπων που σαν συσπουδαστές είχαν ανέβει στα βουνά, είτε με τη "Δεξιά" είτε με την "Αριστερά" και σώσανε να κατεβούν, θ' αυτοστρατεύονταν τώρα σ' ένα συντονισμένο σχέδιο δράσης. Θα φεύγανε στο εξωτερικό - μια και τούτο δεν μπορούσε να γίνει στην Ελλάδα - όσα χρόνια χρειαζονταν για να ολοκληρώσουν μια προχωρημένη μετεκπαίδευση και ειδίκευση σε επιστήμες του Ανθρώπου που αλληλοσυμπληρώνονταν: Ιατρική, Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Ανθρωπολογία, Ψυχιατρική, Κοινωνική Εργασία, Εκπαίδευση.

Η μετεκπαίδευση και ειδίκευση σε τέτοιες επιστήμες του Ανθρώπου ήταν η βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός κέντρου "Αντίστασης" για την εντροπική αποδιοργάνωση του Ανθρώπου.

Μόνο αυτή θα δημιουργούσε την προϋπόθεση για την "εκκίνηση".

Όταν το 1963 είχε επιστρέψει πιά στην Αθήνα ο πρώτος πυρήνας που χρειαζονταν για το ξεκίνημα, άρχισε μέσ' στα πλαίσια του Α.Κ.Μ.Α. η πορεία του "Ανθρωπον ζητώ".

Για την εξασφάλιση της ελευθερίας Σκέψης και Δράσης που χρειαζόνταν η προσπάθεια, ήταν απαραίτητη η ανεξαρτησία της η κοινωνική και η οικονομική. Η προσπάθεια δηλαδή έπρεπε να στηριχτεί αποκλειστικά στο εισόδημα που θα εξασφάλιζε το Α.Κ.Μ.Α. με τις υπηρεσίες που μπορούσε να προσφέρει: κοινωνικοεκπαιδευτικές τεχνικές για συνεργατική διεργασία ομάδας, εκπαίδευση σε συντονικές οικογενειακές σχέσεις, εκπαίδευση στη δυναμική της Ομάδας στο σχολείο, στο χώρο εργασίας, στην κοινότητα. Υπηρεσίες δηλαδή που μπορούσαν να συμβάλουν στη δημιουργία ανθρώπου που αναλαμβάνει ελεύθερα και υπεύθυνα τον αγώνα για την εξατομίκευσή του.

Χρειάστηκε να περάσει μια δεκαετία από θεωρητικές και εφαρμοσμένες προσπάθειες που θα μας βοηθούσαν να καταλήξουμε με βεβαιότητα στο συμπέρασμα ότι η εξατομίκευση αυτή (individuation) που αποτελεί και την ολοκλήρωση της εξανθρώπευσης, μπορεί να ανελιχθεί ομαλά, ανεμπόδιστα, μόνο μέσα στα πλαίσια της διεργασίας ομάδας. Γιατί μόνο μέσα στη διεργασία αυτή το άτομο εξατομικεύεται μέσα απ' την αλληλεξάρτηση και για την αλληλεξάρτηση. Και όσο εξατομικεύεται, τόσο συμβάλλει στη διαφοροποίηση της διεργασίας ομάδας του. Μέσα σε τέτοιο περίγυρο ο Άνθρωπος ανελίσσεται σε φίλο του Εαυτού του και γι' αυτό φίλο των φίλων του. Έτσι αξιώνεται να δημιουργεί, να παράγει και να ανταλλάσσει το εξαγόμενο για αμοιβαία ωφέλεια.

Μέσα στα όρια του Ανθρώπου ανελίσσονται έτσι προς μια αυξανόμενη οργανωμένη συμπλοκότητα, διεργασίες βιολογικές, ψυχοκοινωνικοπνευματικές, κοινωνικοπολιτιστικές και οικονομικοκοινωνικές. Οι τελευταίες διαδραματίζουν και τον θεμελιακό ρόλο γιατί απ' αυτές εξαρτάται η επιβίωση και η μορφογένεση του Ανθρώπου. Οι βιολογικές διεργασίες τον διατηρούν ζωντανό, αναπτυσσόμενο, σε κίνηση και σε δράση. Οι ψυχοκοινωνικοπνευματικές και κοινωνικοπολιτιστικές τον αξιώνουν να ολοκληρώσει την ταυτότητα και την αυτονόμηση - εξανθρώπευσή του [individuation].

Στην εξέλιξη του ο νεολιθικός Άνθρωπος, όταν βγήκε από τις παλαιολιθικές του σπηλιές, αντίκρισε με θάμβος τον ήλιο, ένιωσε με ανακούφιση την θαλπωρή του, τον είδε να ανεβαίνει σιγά-σιγά στον ουρανό, σήκωσε τα χέρια του και αισθάνθηκε ότι κάτι πιο μεγάλο, πιο τεράστιο, επιβλητικότερο απ' αυτόν κυβερνούσε τον κόσμο του. Έτσι μέσα στη διαδοχή των εκατομμυρίων αιώνων οδηγήθηκε να πιστέψει στην αναμφισβήτητη ύπαρξη ενός αόρατου, ακατάληπτου, απερίγραπτου δημιουργού. Το μεγάλο ερωτηματικό του Ανθρώπου ήταν : Με τι είχε να κάνει; Με μια δύναμη απερίγραπτη και ακατανόητη που έβλεπε και άγγιζε μόνο τα δημιουργήματα της; Η λογική του Ανθρώπου αντιμετώπισε ένα τεράστιο αίνιγμα. Άρχισε σιγά-σιγά μέσ' τους

αιώνες να "προσωποποιεί" την δημιουργική αυτή δύναμη. Στην αρχή σαν μια σειρά από θεϊκά πρόσωπα π.χ. ο θεός της φωτιάς, ο θεός της βροχής, ο θεός του ανέμου.

Όσο η πνευματικότητα του Ανθρώπου, το νοητικό του δυναμικό και η διαφοροποίηση των συγκινήσεων του αναπτύσσονταν, τόσο μπορούσε να διαφοροποιήσει τις συλλήψεις του αυτές. Άρχισαν διάφοροι λαοί να λατρεύουν με σεβασμό διάφορες θεϊκές οντότητες που τις φαντάζονταν και βαθμιαία τις πίστευαν. Τελικά οι αρχαίοι Έλληνες ανέπτυξαν μια μοναδική συλλογιστική ικανότητα, την φιλοσοφική. Μέσα στην αλληλουχία των αιώνων ένας Μιλήσιος, ο Θαλής συνέλαβε την πρώτη του αρχή: "Πάντα πληροί Θεός" και την δεύτερη το "γνώθι σ' αυτόν" που το θεωρούσε σαν το κύριο μέλημα του Ανθρώπου γιατί αυτό θα τον ολοκλήρωνε, θα τον εξανθρώπευε και θα τον έκανε κυρίαρχο του εαυτού του. Ο Σωκράτης, στην Αθήνα, ξεκινώντας απ' αυτές τις αρχές του Θαλή, προχώρησε στην οικοδόμηση της περίφημης φιλοσοφικής του σχολής και αυτή γέννησε τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη. Ο Άνθρωπος έφτανε πια σε ένα σκαλί που ήταν έτοιμος να κάνει ένα τεράστιο άλμα. Θα μπορούσε κανείς να χρησιμοποιήσει, για να το χαρακτηρίσει αυτό, μια αναλογία: Να το ονομάσει με ένα όρο της ατομικής φυσικής, ένα quantum saltum. Αλλά και η αναλογία αυτή είναι ανεπαρκής να περιγράψει την φύση αυτού του "άλματος" γιατί η διεργασία που περιγράφουμε, ανελίσσεται σε ένα meta-level. Σ' αυτό το επίπεδο όμως ένας ψυχίατρος σαν κι αυτόν που γράφει δεν επιτρέπει στον εαυτό του να υπερβεί τον συμβατικό του ρόλο. Πιστεύει και αυτός στα Γεγονότα που πιστεύει όλη η χριστιανική ανθρωπότητα δηλαδή: στο Μέγα Γεγονός που έγινε σε ένα σπήλαιο της Βηθλεέμ. Εδώ ο συμβατικός μου ρόλος με υποχρεώνει να παραχωρήσω τη θέση μου σ' εκείνους που έχουν αναλάβει τον υπερβατικό Ρόλο. Εκείνους αναμένουμε να μας φέρουν το Μήνυμα. Είναι ένα μήνυμα για μια καινούργια ζωή, μια ζωή με Νόημα.

Στα ίχνη του Χριστόφορου Κολόμβου

Το σχέδιο της συνδυασμένης μετεκπαίδευσης στο εξωτερικό ήταν φυσικά ένα πράγμα να σχεδιασθεί και άλλο πράγμα να πραγματοποιηθεί.

Η μικρή "Οδύσσεια" των νέων αυτών ανθρώπων άρχισε στις γραφομηχανές της Στοάς Αρσακείου. Εκεί συμπληρώθηκαν και δακτυλογραφήθηκαν οι δεκάδες απ' τα γράμματα που χρειάστηκαν για να διερευνηθούν οι δυνατότητες που υπήρχαν στα προγράμματα Πανεπιστημίων, Νοσοκομείων, Προγραμμάτων Ειδίκευσης, Ερευνητικών Κέντρων, που θα δέχονταν για το πρώτο στάδιο επιστημονικής προετοιμασίας τους "αυτοστρατευμένους" στην προσπάθεια δημιουργίας του κέντρου που οραματίστηκε ο ανθυπίατρος στο Μπέλλες. Προϋπόθεση για τα πρώτα βήματα ήταν να εξασφαλιστεί οικονομική βάση για τη βελτίωση των Αγγλικών και η πρόσληψή τους σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα που να εξασφαλίζει τη συντήρησή τους στο "Νέο Κόσμο".

Ύστερα από πολλές "ταχυδρομικές περιπέτειες" εξασφαλίστηκαν οι βασικές αυτές προϋποθέσεις.

Για παράδειγμα, "ο ανθυπίατρος του Μπέλλες", εγώ προσωπικά, βρέθηκα τον Ιούλιο του 1955 να προσγειώνομαι στο Chicago για να υπηρετήσω σαν Intern στο Mercy Hospital, Loyola University Clinics. Καταλάβαινα με δυσκολία "αμερικάνικα αγγλικά" ενώ ήμουν υποχρεωμένος να εφημερεύω για τετρακόσιους αρρώστους που μιλούσαν, πολλοί απ' αυτούς, με την ιδιωματική προφορά αλλά και τη συγκινητική ανθρωπιά των μαύρων.

Αργότερα, όταν είδα αυτό το κοινό να παρακολουθεί Αγγλικές ταινίες γυρισμένες με Άγγλους ηθοποιούς, το είδα ν' αγανακτεί και να διαμαρτύρεται με θορυβώδεις εκδηλώσεις για το "ακαταλαβίστικο" της γλώσσας των ηθοποιών! Και τότε κατάλαβα τον Bernard Shaw που σ' ένα παραδοξολόγημα έγραψε πως η Αγγλία και η Αμερική είναι δυο χώρες που τις ενώνει ο ωκεανός και τις χωρίζει η γλώσσα.

Δύο πράγματα μου στάθηκαν μεγάλη βοήθεια: πρώτα η πείρα από την ιατρική μου εξάσκηση στην Προκάλυψη και στις Κοινότητες του Μπέλλες απ' τα Πορρόια ως τη Δοϊράνη, με όλες τους τις "έκτακτες περιπτώσεις" και ύστερα η πολύ κατανοητή δυσκολία μου να γράφω φλύαρα, πολύλογα ιστορικά.

Τα τηλεγραφικά μου ιστορικά, που έδιναν με λίγες φράσεις τα κύρια σημεία της διαταραχής του αρρώστου, με έκαναν πολύ αγαπητό στους "Attending Physicians". Αυτοί έστελναν στο νοσοκομείο τους ιδιωτικούς τους πελάτες όταν η κατάστασή τους

επέβαλλε νοσοκομειακή νοσηλεία. Ο καθένας τους λοιπόν έπρεπε να διαβάσει τα ιστορικά των νεοεισαχθέντων όσο γινόταν πιο σύντομα και να εξετάσει πολλές δεκάδες αρρώστων κάθε μέρα, αφού όλοι μαζί ακολουθούσαν την αρχή "ο χρόνος είναι χρήμα".

Η κυριότερη ψυχαγωγία εκείνων των ημερών, μέσ' στην τρομερή ζέστη του Chicago, ήταν να δακτυλογραφώ μια σειρά καινούργιων αιτήσεων για πρόγραμμα ψυχιατρικής ειδίκευσης. Έτσι δακτυλογράφησα 80 περίπου τέτοιες αιτήσεις.

Γύρω στα Χριστούγεννα ήρθε και μια πρόσκληση για το κρίσιμο αρχικό Interview. Ήταν από το πρόγραμμα του Illinois State Psychiatric Institute. Το Πρόγραμμα που είχε αρχίσει να οργανώνει η πολιτεία του Illinois για να καλύψει επιτακτικές ανάγκες για εκπαίδευση και νοσηλεία στην περιοχή της ψυχικής δυσλειτουργίας. Έτσι συγκέντρωσε τα ψυχιατρικά προγράμματα των 5 Ιατρικών σχολών του Chicago (Chicago Medical School, Chicago University, Illinois University, Loyola University, Northwestern University) και έδωσε στο καθένα ένα όροφο για τη στέγαση της ψυχιατρικής κλινικής του στο δεκαεξαόροφο Illinois State Psychiatric Institute. Κάτω απ' τη διεύθυνση του καθηγητή της νευροχειρουργικής στο Illinois University, Percival Bailey, με εκπαιδευτικούς συμβούλους τους chairmen των Πανεπιστημίων και Διευθυντή εκπαίδευσης τον καθηγητή του Northwestern, Jules Masserman, προορίζονταν να είναι ένα απ' τα προοδευτικότερα και πιο ολοκληρωμένα προγράμματα της χώρας.

Το Interview ήταν να γίνει στο Illinois University Neuropsychiatric Institute. Στο ευρύχωρο γραφείο ήταν καθισμένοι ο καθηγητής Bailey, ο "Πάπας της Αμερικανικής Νευροχειρουργικής" όπως τον έλεγαν, αριστερά του ο καθηγητής του Loyola University, Kalman Gyarfazs, και ο καθηγητής του Chicago Medical School, John Lee.

Η πρώτη ερώτηση που μου έγινε ήταν "πως αισθάνεσαι;" και η απάντηση ήταν "σαν το ψάρι έξω απ' το νερό, γιατί τα Αγγλικά μου όπως βλέπετε είναι λίγα για να εκφραστώ όπως θάθελα".

Οι πρώτες ερωτήσεις ήταν για τις κύριες διαφορές ανάμεσα στις απόψεις του Freud και του Yung.

Η ερώτηση με βρήκε προετοιμασμένο. Είχα οργανώσει λίγο πριν φύγω απ' την Αθήνα σεμινάρια πάνω στο θέμα για συναδέλφους μου. Έτσι καταπιάστηκα με πολλή προθυμία να απαντώ στις ερωτήσεις μέχρι τη στιγμή που ο Percival Bailey, γνωστός για την πολεμική του ενάντια στην επιστημολογία που ακολουθούσε η ψυχανάλυση, έχασε την υπομονή του με τα ψυχαναλυτικά και με ρώτησε "Πες μας γιατί αποφάσισες να κάνεις ψυχιατρική" και τότε με ανανεωμένο ενθουσιασμό καταπιάστηκα να παρουσιάσω όσο πιο ολοκληρωμένα μπορούσα το σχέδιο που είχα συλλάβει στο

Μπέλλες. Ο Percival Bailey που με άκουγε με απορία με ρώτησε: "που είναι οι άλλοι τώρα;"

Ακολούθησαν ονόματα, διευθύνσεις, προγράμματα ειδίκευσης, ημερομηνίες προβλεπόμενης επιστροφής στην Αθήνα.

Η επόμενη ερώτηση ήταν "ποιος θα σας δώσει χρήματα για ν' αρχίσετε;"

Η απάντηση ήταν "κανείς γιατί η αρχή που θα ακολουθήσουμε είναι ότι ανεξαρτησία οικονομική και κοινωνική θα μας εξασφαλίσει ανεξαρτησία σκέψης και δράσης. Τα περιορισμένα χρήματα που θα χρειαστεί η προσπάθειά μας θα τα εξασφαλίζουμε απ' τις υπηρεσίες, τις εφαρμοσμένες προσπάθειες που θα μπορέσουμε να αρχίσουμε για οικογένειες, ομάδες, σχολεία και άλλους οργανισμούς που θα τα χρειαστούν".

Ο καθηγητής Bailey έμεινε σκεπτικός για λίγο. Ψιθύρισε κάτι στους Gyarfas και Lee και ύστερα είπε "συνήθως ο Dr. Lee απαντάει στον εξεταζόμενο και του ανακοινώνει την απόφαση της επιτροπής. Τώρα όμως θα σου απαντήσω εγώ προφορικά. Τους είδα την ώρα που μιλούσες και κατάλαβα ότι συμφωνούν μαζί μου. Μπορείς να αρχίσεις το πενταετές μας πρόγραμμα. Με τον Dr. Lee θα συνεννοηθείτε για τις λεπτομέρειες."

Η πρώτη ενέργειά μου ήταν φυσικά να στείλω έπειτα από λίγα λεπτά, απ' το κεντρικό ταχυδρομείο του Chicago ένα τηλεγράφημα στην Αθήνα. Το τηλεγράφημα αυτό ειδοποιούσε τη Βάσω Ε. Νομικού ότι τα πράγματα είναι έτοιμα πια να έρθει στο Chicago. Η συνέχεια του τι θα επακολουθούσε την άφιξή της στο Νέο Κόσμο της ήταν γνωστή: η ανάπτυξη μίας προσπάθειας που θα την αναλάβαιναν σαν σύντροφοι ζωής και σαν συνεργάτες για την πραγματοποίηση του αρχικού σχεδίου που ανέτειλε στο Μπέλλες. Έτσι μπήκαν δυνητικά τα θεμέλια της Οικογένειας Βασιλείου και του Αθηναϊκού Κέντρου Μελέτης του Ανθρώπου. Η Βάσω θα ερχόταν για να ολοκληρώσει τις σπουδές της στην ψυχολογία. Είχαμε στην αρχή του 1955 συνεργασία για τη δημοσίευση των δραματικών για μένα εντυπώσεών μου απ' τα μισοκαμένα χωριά του Μπέλλες και τη γεμάτη από καθημερινά απρόβλεπτα ζωή στην Προκάλυψη. Η "μέθεξή" της ήταν έκδηλη. Ήταν φυσικό να περιλάβει και το σχέδιο που είχα συλλάβει στα Άνω Πορρόια μετά την περιπέτειά μου στο ναρκοθετημένο δάσος, στα πόδια του "Κιζ Μπουνάρ". Ήταν για κείνη χρόνια που προετοιμαζόταν για σπουδές στην κλινική ψυχολογία, συμμετέχοντας συστηματικά στην προοδευτική για τα χρόνια εκείνα προσπάθεια ενός ιατροπαιδαγωγικού κέντρου. Είχε μεταφράσει το βιβλίο του Pierre Dujoyer "Η ψυχή του Παιδιού" και σε συνεργασία με την Ελένη Olivieri το βιβλίο του Gilbert Robin "Η θεραπεία των Ελαττωμάτων και των κακών Έξεων στο Παιδί".

Βρισκόταν λοιπόν σε ετοιμότητα να καλύψει τις βαθμίδες που χρειαζόταν για την απόκτηση του Master's και του Ph.D.

Είχα κανονίσει με την επαφή μου με τον Chairman του Τμήματος της Κλινικής Ψυχολογίας του Loyola University, Βιεννέζο καθηγητή Father Herr να φοιτήσει η Βάσω στο τμήμα του αφού θα την είχε εγκρίνει φυσικά η επιτροπή των καθηγητών που θα αξιολογούσε το βαθμό προετοιμασίας της. Στον Father Herr με είχε συστήσει η διευθύντρια του Mercy Hospital, Sister Loretto Marie που είχε συγκινηθεί όταν άκουσε το σχέδιο του Μπέλλες. Με το Master's και το Ph.D. από το Loyola που ήταν εγκεκριμένο το πρόγραμμά του από την Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία (A.P.A.), θα ολοκληρωνόταν η ουσιαστικότερη πλευρά της προετοιμασίας της Βάσως για τη συμβολή της στην ανάπτυξη ενός κέντρου σαν το A.K.M.A. Η δική μου πλευρά ήταν να συμβάλω με την ανάπτυξη της στρατηγικής και της τακτικής που θα ακολουθούσε ένα τέτοιο κέντρο ειδικότερα στις περιοχές "διεθνείς σχέσεις-συνεργασία", "Οικογένεια", "Ομάδα". Η Βάσω θα συμπλήρωνε σε επάλληλους κύκλους "Σχέσεις Οικογενειακές και Ομαδικές", "σχολική ομάδα", "εργασιακή ομάδα" και φυσικά εκπαίδευση ψυχολόγων στις Προβλητικές Τεχνικές (Projective Techniques) TAT και Rorschach στα οποία θα είχε την ευκαιρία να ειδικευτεί παρακολουθώντας στο Loyola τα μαθήματα και σεμινάρια της καθηγήτριας Magda B. Arnold σχετικά με την Ανάλυση της Αλληλουχίας Ιστοριών του TAT (Story Sequence Analysis) και τα μαθήματα του καθηγητή Frank Kobler για το Rorschach. Για το Rorschach θα δούλευε πιο συστηματικά η Βάσω όταν θα αναλάμβανε τα καθήκοντα του Research Assistant στο Loyola, όπου για την έδρα του Kobler θα συγκέντρωνε όλη τη σύγχρονη σχετική βιβλιογραφία. Ακόμη θα είχε την ευκαιρία, το 1960-1961 να ενταχθεί στο Προχωρημένο Σεμινάριο του καθηγητή του Chicago University Samuel Beck, από τους μεγάλους δασκάλους του Rorschach, πράγμα που θα οδηγούσε σε μια μακρόχρονη παραγωγική φιλία μας, επικοινωνία και ανταλλαγή επισκέψεων Αθήνα-Chicago. Τα προγράμματα του I.S.P.I. και του Loyola, με τις ευκαιρίες που πρόσφεραν και στους δύο μας, μας προετοίμασαν να έχουμε αξιοποιήσει τις εβδομαδιαίες διαλέξεις (80 περίπου) που έκαναν στη βιβλιοθήκη του Galesburg State Research Hospital προσκαλεσμένοι από το πρόγραμμα Αμερικανοί ειδικοί με διεθνή αναγνώριση και τις άλλες πλούσιες ψυχιατρικές ευκαιρίες που πρόσφερε τότε το Chicago. Ανάμεσα σ' αυτές ήταν και τα όντως μοναδικά "σεμινάρια της Τρίτης", της Ψυχιατρικής Κλινικής του Michael Reese Hospital που διηύθυνε ο καθηγητής Roy Grinker. Τα παρακολουθούσαμε κάθε Τρίτη και η συμμετοχή μας ήταν έντονη. Έτσι έγινε κατορθωτό το Νοέμβριο του 1961 να έχουμε ολοκληρώσει πια τις ακαδημαϊκές μας προετοιμασίες για το ταξίδι της επιστροφής.

Όταν πήγα στο γραφείο του Percival Bailey για να τον αποχαιρετήσω εκείνος φάνηκε πραγματικά να απορεί "ώστε φεύγεις;"

Κι ακολούθησε ο παρακάτω διάλογος:

- Μα συχνά τα μεσημέρια, στο εστιατόριο σας μιλούσα για την επιστροφή.
- Σ' άκουγα αλλά ποτέ δεν σε πίστεψα. Έλεγα "άστον, ας κάνει έρευνες, ας δημοσιεύσει εργασίες, ας πάρει Πανεπιστημιακό, καθηγητικό τίτλο και τότε θα μείνει μόνιμα εδώ."

Η απάντηση ήταν:

- Οι αποσκευές μας είναι κιόλας έτοιμες και έχουμε αγοράσμένα τα εισιτήριά μας.

Τότε ο Bailey βουρκωμένος κοίταξε στη βιβλιοθήκη του, έδειξε 3 τόμους στα Ιταλικά και είπε "αυτοί οι τόμοι είναι από ένα μαθητή μου που ανανεώνει τώρα την επιστήμη του σε μια Ιταλική πόλη. Γράφε μου σε παρακαλώ να μαθαίνω πως εξελίσσεται το σχέδιό σου".

Κι αυτό έγινε. Τον Μάιο του 1966 πήγα πάλι στο Illinois State Psychiatric Institute προσκαλεσμένος να μιλήσω στο μεγάλο αμφιθέατρο, έπειτα από παρουσίαση για τον ομιλητή και το θέμα, του Percival Bailey. Παρουσίασα την ολοκληρωμένη πια προσέγγισή μας για την Ψυχική Υγεία. Ήταν μια προσέγγιση που καλύπτει ολόκληρο τον Άνθρωπο προς μεγάλη προσωπική ευχαρίστηση του Bailey μια και είχε δώσει ο ίδιος ανάλογες ολιστικές, στην ουσία τους συστημικές κατευθύνσεις στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ISPI.

Θυμώμαι ακόμα ότι από τα αρχικά τρίμηνα που ήταν προγραμματισμένα να γίνουν στο Chicago State Hospital μια που το Illinois State Psychiatric Institute ήταν ακόμα σαν κτίριο στην αποπεράτωσή του, στη βιβλιοθήκη του νοσοκομείου, μίλησε ο Bailey στους ειδικευόμενους για τον ολιστικό χαρακτήρα που έχει η δυσλειτουργία του ανθρώπου σ' όλα τα επίπεδα, στο βιολογικό και στο ψυχοκοινωνικό. Το παράδειγμα που χρησιμοποίησε ήταν μίας νοσοκόμου που δούλευε σ' ένα μεγάλο Σανατόριο του Chicago επί πολλά χρόνια χωρίς να εκδηλώσει κανένα σύμπτωμα φυματίωσης, εργαστηριακά ή κλινικά. Λίγες όμως ημέρες μετά τον αιφνίδιο θάνατο του πατέρα της παρουσίασε μια σειρά κλινικά και εργαστηριακά ευρήματα που έδειχναν ξεκάθαρα μια ταχύτατα αναπτυσσόμενη μορφή της αρρώστιας.

Η περίπτωση αυτή μας έμεινε τόσο ζωντανή ώστε όταν σε λίγο μας άρχισε η Virginia Satir το πρωτοποριακό και επαναστατικό, για την τότε Αμερικανική Ψυχιατρική, Σεμινάριο για την δυναμική της Οικογένειας (Family Dynamics), θεώρησα φυσικό να το χρησιμοποιήσω σαν υλικό που έβρισκε τη θέση του μέσα στα πλαίσια του Σεμιναρίου.

Η Virginia Satir με την προοδευτική, κυριολεκτικά ριζοσπαστική για κείνη την εποχή σύλληψη του ρόλου που έπαιζαν οι οικογενειακές σχέσεις στις προβληματικές, δυσλειτουργικές εκδηλώσεις μελών της οικογένειας, μας άνοιξε ένα καινούργιο δρόμο για την προσέγγιση της δυσλειτουργίας που συναντούσαμε στον άλφα ή βήτα άρρωστο. Ειδικευόμενοι αρχίζαμε να την αξιοποιούμε διαγνωστικά και όσο βελτιώνονταν οι τεχνικές και μαθαίναμε για τις συγγενείς απόψεις του Nathan Ackerman, και θεραπευτικά. Με την ενθάρρυνση της προσπάθειας του Σεμιναρίου αυτού για τη δυναμική της οικογένειας από τον Dr. Kalman Gyarfas και την καθοδήγηση-εποπτεία της Virginia Satir αρχίσαμε να βλέπουμε οικογένειες αρρώστων μας με σημαντικά διαγνωστικά και θεραπευτικά οφέλη. Όποτε υπήρχε η ευκαιρία, κι αυτό γινόταν συχνά, το σεμινάριο αυτό και τις κλινικές δραστηριότητες που συνδεόταν, τις παρακολουθούσε με πρόσκληση της Satir και η Βάσω. Αυτή η κοινή δραστηριότητα των δύο με την Virginia Satir θα μας θα δημιουργούσε μια αναπτυσσόμενη πολύ δημιουργική, φιλική συνεργασία, στις ερχόμενες τρεις δεκαετίες. Chicago, Palo Alto, Αθήνα, Κοπεγχάγη, Πράγα, είναι γεωγραφικά σημεία που μας έφεραν σε συνδυσασμένες, συνεργατικές προσπάθειες για την θεραπεία οικογένειας.

Με τέτοια προπαίδια είναι κατανοητό το ότι, μόλις ιδρύσαμε το A.K.M.A., αρχίσαμε σεμινάρια για την δυναμική της οικογένειας, έρευνες για τη δυναμική της ελληνικής οικογένειας και θεραπεία οικογένειας έχοντας πια ενσωματώσει και τις εξελίξεις του Palo Alto. Μ' αυτές μας είχε φέρει σε άμεση επαφή η Virginia Satir που είχε αρχίσει τη συνεργασία της με τον Don Jackson και τους εκεί συνεργάτες του. Η εργασία μας στην Αθήνα, ερευνητική και θεραπευτική, με την ελληνική οικογένεια, αναπτύχθηκε γρήγορα και εκτεταμένα ώστε να μας καλέσουν για σχετικά σεμινάρια στο Palo Alto το 1966 και τον επόμενο χρόνο στη Νέα Υόρκη στο Ackerman Institute. Με τα παραπάνω κέντρα αποκαταστάθηκε επικοινωνία και συνεργασία που θα συνεχιζόταν ως σήμερα.

Αυτήν την εικοσιπενταετία θα οργανώναμε από το A.K.M.A. και μια σειρά από συμπόσια με διεθνή συμμετοχή για τα θέματα τα σχετικά με τη θεραπεία οικογένειας μέσα στο πλαίσιο δεκάδων διεθνών και παγκοσμίων συνεδρίων. Ανάμεσα σ' αυτά είναι και η σειρά των Διεθνών Δελφικών Συμποσίων για τη θεραπεία οικογένειας που με εξελισσόμενες δομές, συνεχίζονται.

Μια άλλη προσπάθεια διάρκειας που άρχισε για μας στα χρόνια ειδίκευσης ήταν σχετική με τη διεργασία ομάδας. Το εβδομαδιαίο δίωρο σεμινάριο για τη θεραπεία ομάδας που είχε προγραμματίσει το I.S.P.I. στο δεύτερο χρόνο της ειδίκευσης, στάθηκε η αφορμή να παρακολουθώ με ενδιαφέρον όσες κλινικές δραστηριότητες είχαν σχέση με την ομάδα.

Το 1958-60 το I.S.P.I. είχε προγραμματίσει να εξασκηθώ το μισό χρόνο κλινικά και το μισό χρόνο εργαστηριακά. Γι' αυτό απ' το Chicago πήγαμε στο Galesburg State Research Hospital. Εκεί παράλληλα με μένα η Βάσω που είχε πάρει πια το Master's έγινε δεκτή να κάνει το κλινικό της Internship κάτω απ' τον Dr. Hunsicker, διευθυντή του Ψυχολογικού Τμήματος του Νοσοκομείου που είχε πολυετή πείρα στην ψυχολογική αξιολόγηση. Ταυτόχρονα θα είχε καιρό να αναπτύξει την έρευνα που είχε σχεδιάσει για την ανίχνευση patterns που εμφανίζονται με την ανάλυση της αλληλουχίας ιστοριών του TAT από ομάδες φυσιολογικών ατόμων και ατόμων με διάγνωση σχιζοφρενικής αντίδρασης και διαταραχών προσωπικότητας. Ήταν μια πρωτότυπη έρευνα που τη δέχθηκε η καθηγήτρια Arnold με πολύ ενδιαφέρον γιατί θα ήταν η πρώτη φορά που θα εξεταζόταν αν η μέθοδος SSA του TAT μπορεί να δώσει ευρήματα από τέτοιες ομάδες που να είναι στατιστικά σημαντικά. Τη σπουδαιότητα που είχε η έρευνα αυτή τη χρωστούσε στο ότι θα μπορούσε να αναλύσει τα πρωτόκολλα των ιστοριών και άλλος ερευνητής "τυφλά" και να καταλήξει στις ίδιες διαγνώσεις.

Ανάμεσα στις άλλες υποχρεώσεις μου είχε ανατεθεί και η ευθύνη της διεύθυνσης του εβδομαδιαίου δώρου Σεμιναρίου που οι ειδικευόμενοι έπρεπε να κάνουν πάνω στην κλασική Ψυχιατρική Βιβλιογραφία που είχε να καλύψει και τις κυριότερες Ψυχαναλυτικές Σχολές και τα σημαντικότερα σύγχρονα ρεύματα. Προετοιμασμένος απ' το Σεμινάριο της Satir βρήκα πολύ φυσικό να καλύψω συστηματικά πια τις ιδέες του Nathan Ackerman. Ταυτόχρονα άρχισα να τις βάζω σε πράξη βλέποντας οικογένειες ή ζευγάρια με την ενθάρρυνση του διευθυντή του Νοσοκομείου καθηγητή Tom Turlentes που η Ελληνοαμερικανική καταγωγή του τον έκανε να είναι πολύ φιλικός και υποστηρικτικός στις προσπάθειές μας.

Εκείνη την περίοδο έγινε και ένα επεισόδιο που το θεωρώ χαρακτηριστικό της υποδοχής που έβρισκαν οι καινούργιες ιδέες για την οικογένεια και τη δυναμική της. Σε ένα από τα εβδομαδιαία Σεμινάρια όπου το Νοσοκομείο καλούσε επισκέπτες να μιλήσουν, κλήθηκε η ψυχαναλύτρια του Baltimore, Barbara Jung. Ο Διευθυντής μου είχε αναθέσει να παρουσιάσω την περίπτωση δύο συζύγων. Είχα δει τον σύζυγο σε πολλές ψυχοθεραπευτικές συνεντεύξεις και κατόπιν, έπειτα από συμφωνία του συζύγου, προχώρησα και ολοκλήρωσα τη θεραπευτική προσπάθεια εξασφαλίζοντας και τη συμμετοχή της συζύγου στις θεραπευτικές συνεντεύξεις. Έκανα δηλαδή Θεραπεία Ζευγαριού.

Είχε γίνει μια πολύ συστηματική διαγνωστική και θεραπευτική εργασία μ' αυτό το ζευγάρι. Η παρουσίαση έγινε όπως πάντα, με το Νοσοκομείο μας δικτυωμένο με 50 νοσοκομεία του Illinois State με το telecommunication system που πρωτοεφαρμοζόταν

τότε. Η Dr. Jung άκουσε προσεκτικά την παρουσίαση, είπε ότι συμφωνεί με την ψυχοδυναμική που παρουσιάστηκε αλλά πιστεύει ότι ήταν "βαρύ θεραπευτικό λάθος!" (grave therapeutic error) να δει κανείς το ζευγάρι μαζί. Η απάντησή μου ήταν στηριγμένη στη νέα Επιστημολογία και φυσικά η Dr. Jung, κλεισμένη όπως αποδείχτηκε στην επιστημολογία των γραμμικών σχέσεων αιτίου και αιτιατού, δεν ήταν έτοιμη να την καταλάβει. Δέχτηκε όμως με καλόκαρδο χαμόγελο το σχόλιό μου ότι "σαν Έλληνας θεωρώ υποχρέωσή μου να συμπληρώσω πάντα κάτι δημιουργικότερα". Πράγμα που ευχαρίστησε και καθυσάχασε το διευθυντή μας, που γνωρίζοντας πρόσωπα και πράγματα είχε φοβηθεί εκρηκτικό επεισόδιο.

Σε τρεις δεκαετίες βέβαια θα πλημμύριζε ο πλανήτης μας από Συνέδρια και Συμπόσια για τη θεραπεία Οικογένειας και Ζευγαριών αλλά πάντα οι πρώτες προσπάθειες είναι φυσικό να συναντούν δυσκολίες παραδοχής από ειδικούς με δογματικές αντιλήψεις. Θα συναντούσαμε κι άλλες ανάλογες που η κάθε μια τους μας προετοίμαζε και μας εξόπλιζε για τις επόμενες. Αυτό που προσωπικά κέρδισα από το επεισόδιο με την Dr. Barbara Jung είναι το να θυμούμαι και να λέω στους τώρα ειδικευόμενούς μας ότι είμαι ο πρώτος resident που επικρίθηκε δημόσια για το "θεραπευτικό λάθος" (!) να δει παντρεμένους σαν ζευγάρι.

Εκείνη τη διετία του 58-60 μου είχε δοθεί, παράλληλα με την κλινική μου εργασία, και η ευκαιρία να εργασθώ το μισό χρόνο ερευνητικά στα Thudicum Research Laboratories που είχε δημιουργήσει και διηύθυνε ο καθηγητής Harold Himwich, ο ερευνητής που βάφτισε την ψυχοφαρμακολογία με τον Ελληνικό της όρο.

Το τελευταίο εξάμηνο στο Chicago, στη βιβλιοθήκη του Illinois University, είχα κατατοπισθεί στην πρόσφατη βιβλιογραφία που αφορούσε τις έρευνες γύρω από τα βιολογικά ευρήματα σε σχέση με τη σχιζοφρένεια.

Επηρεασμένος από ευρήματα που έδειχναν ότι ορρός από άτομα που είχαν διαγνωσθεί σαν σχιζοφρενείς, προκαλεί με την ένεσή του σε αράχνες διαταραχές στην κατασκευή των ιστών τους - ότι ούρα τέτοιων ατόμων προκαλούν διαταραχές στην ανάπτυξη φασολιών κλπ, είχα σκεφτεί από τότε την πιθανότητα να μελετήσω το αποτέλεσμα ένεσης τέτοιου ορρού σε αυγά από όρνιθες και να παρακολουθήσω τυχόν διαταραχές στην ανάπτυξη των εμβρύων. Όταν λοιπόν, τις πρώτες ημέρες στο Galesburg, με κάλεσε στο γραφείο του ο Himwich για να του πω πως σχεδιάζα να αξιοποιήσω το χρόνο που είχα διαθέσιμο για ερευνητική εργασία, ήμουν έτοιμος να του αναπτύξω τις ιδέες που είχα για μια τέτοια έρευνα. Με άκουσε με προσοχή, φώναξε την ιστολόγο του εργαστηρίου την Dr. Inman και καταστρώσαμε ένα πρόγραμμα που θα με έκανε τελικά να μπολιάσω σε 1 χρόνο 2.000 αυγά με ορρό που παίρναμε από ομάδες με κλινικά και φυσιολογικά άτομα. Είχαμε διαμορφώσει τελικά 6 control groups.

Όταν ολοκληρώθηκε η έρευνα με θετικά ευρήματα για ιστολογικές διαταραχές στα έμβρυα των αυγών που είχαν ένεση από ορρό σχιζοφρενών και είχα πια γραμμένο το κείμενο μίας σχετικής δημοσίευσης, ο πολύ προσεκτικός Himwich ζήτησε τη γνώμη μίας φαρμακευτικής εταιρείας που ήταν τότε πολύ ειδικευμένη σε σχετικά θέματα. Η εταιρεία απάντησε ότι είχαμε παραλείψει να προσθέσουμε ένα έβδομο control group αυγών, αυγά που θα τα είχαμε τρυπήσει με την βελόνα οδοντιατρικού τροχού κάτω από το υπεριώδες φως που χρησιμοποιούσαμε πάντα για να είναι αποστειρωμένο το περιβάλλον, χωρίς να ενέσουμε τίποτα, για να ελέγξουμε την επίδραση που πιθανόν να είχε στο έμβρυο το υπεριώδες φως που θα περνούσε από το άνοιγμα.

Όταν με φώναξε ο Himwich και μου έδωσε να διαβάσω το γράμμα, του έδειξα το δακτυλογραφημένο κείμενο της ανακοίνωσης που είχαμε ετοιμάσει και τον ρώτησα: Τώρα τι να το κάνουμε; μου άνοιξε με ένα χαμόγελο ένα βαθύ συρτάρι του γραφείου του: Πρέπει να συμφιλιωθείς, George, και μ' αυτή την πλευρά της ερευνητικής δουλειάς. Αυτό το συρτάρι είναι γεμάτο από εργασίες που χρειάστηκε να μείνουν, για ανάλογους λόγους, αδημοσίευτες.

Δεν έμενε καιρός για να επαναληφθεί η τεράστια εκείνη εργασία και ταυτόχρονα είχαν αρχίσει να εμφανίζονται στη βιβλιογραφία που παρακολουθούσα συστηματικά, ευρήματα που δημιουργούσαν το ερώτημα: είναι ανάλογα ευρήματα αιτία ή αποτέλεσμα της διαταραχής που ονομάζουμε σχιζοφρένεια.

Καθημερινά έπρεπε να κάνω την ιατρική επίσκεψη στους 200 αρρώστους που είχαν σε ομάδες των 25 κρεβατιών οι 8 θάλαμοι που είχε το τμήμα για το οποίο ήμουν υπεύθυνος (Acting Chief of Service). Εκείνες τις ώρες σκεπτόμουν όλο και περισσότερο την ανάγκη που ένιωθα για μια τεχνική θεραπείας των ανθρώπων αυτών που συμπληρωματικά με τα ψυχοφάρμακα και υποστηρικτικά σε τυχόν βιολογικές διαταραχές, θα επέτρεπε στο θεραπευτή μέσα σε ομάδα να καταλύσει και να ρυθμίσει τις διεργασίες που ανελλίσσονται, έτσι ώστε, να γίνονται ψυχοκοινωνικά λειτουργικότερες.

Αυτό το σκεπτικό το έκαναν επιτακτικότερο οι εβδομαδιαίες συναντήσεις μου στους θαλάμους, με το νοσηλευτικό προσωπικό και με τους νοσηλευόμενους.

Σε μια πρωινή επίσκεψη παρατήρησα κάτι ασυνήθιστο. Νοσηλευόμενοι που ήταν γνωστοί να μην επικοινωνούν μεταξύ τους, έσκυβαν σε κάτι και το συζητούσαν. Όταν πήγα κοντά τους είδα ότι συζητούσαν το σχέδιο ενός απ' αυτούς. Ήταν τόσο απορροφημένοι ώστε δεν πρόσεξαν την παρουσία μου. Αυτό το επεισόδιο ήταν και η αφορμή να προχωρήσω σε μια διαφορετική έρευνα που θα ήταν και διερεύνηση του προηγούμενου σκεπτικού μου που είχε σχέση με την κατάλυση και ρύθμιση διεργασιών ομάδας.

Σ' ένα δωμάτιο συγκεντρώσαμε χαρτιά και χρώματα για σχέδιο. Όποιος είχε σχεδιάσει κάτι το 'φερνε αν ήθελε στην ομάδα που σχηματίστηκε με τους νοσηλευόμενους που είχα παρατηρήσει να συζητούν το σχέδιό τους. Με τη συνεργασία της Βάσως που ήταν ιδιαίτερα προετοιμασμένη για το θέμα, έγινε συστηματική συλλογή σχεδίων και συζητήσεων. Η προετοιμασία της Βάσως οφειλόταν στο ότι συμπλήρωνε εκείνα τα χρόνια τη διατριβή της για το Ph.D. με μια εκτεταμένη έρευνα με την τεχνική της Magda B. Arnold, Ανάλυση αλληλουχίας ιστοριών του TAT (Story Sequence Analysis).

Η έρευνα αυτή συνέκρινε την αλληλουχία TAT ιστοριών που έδινε μια ομάδα σχιζοφρενών και μια ομάδα ασθενών με διαταραχές προσωπικότητας. Έδειξε ότι οι δύο ομάδες ασθενών δίνουν ιστορίες που η αλληλουχία τους ακολουθεί τύπους (patterns) που είναι χαρακτηριστικοί για την κάθε ομάδα. Το πολύ σημαντικό είναι ότι η ανάλυση των TAT ιστοριών μπορεί να γίνει "τυφλά" από άλλον εξεταστή και να καταλήξει στα ίδια ακριβώς ευρήματα. Ακολουθώντας ανάλογο τρόπο η Βάσω θα μπορούσε αργότερα να εξαγάγει την αλληλουχία των αναμνήσεων που θα έδιναν τα μέλη ομάδας στο ίδιο σχέδιο σύμφωνα με την τεχνική που θα ανέπτυσσα μέσα στα πλαίσια του A.K.M.A., τη Συναλλακτική με Συλλογικό Είδωλο Τεχνική (Synallactic Collective Image Technique) για ομαδική θεραπεία.

Όταν, το Δεκέμβριο του 1959 ειδοποιηθήκαμε από την Ψυχιατρική Εταιρεία του Illinois για την προκήρυξη διαγωνισμού ερευνών ανάμεσα στους ειδικευόμενους ψυχιάτρους της πολιτείας, ο Dr. Turlentes με κάλεσε και με ρώτησε αν ήμουν έτοιμος να υποβάλω μια εργασία σχετική με τα σχέδια και τη θεραπευτική αξιοποίησή τους στην ομάδα. Άρχισα να διαμορφώνω την εργασία στο νου μου. Είχα έτοιμο ένα κείμενο. Η προθεσμία υποβολής της εργασίας στην Ψυχιατρική Εταιρεία του Illinois ήταν 5 Απριλίου. Είχα διαμορφώσει το κείμενο στη σκέψη μου και είχα συγκεντρωμένο το απαραίτητο υλικό σε φωτογραφίες από τα σχέδια που είχαν συζητηθεί. Μετά από τη δουλειά μου στο νοσοκομείο, το απόγευμα της 4ης Απριλίου, άρχισα να υπαγορεύω στη Βάσω. Είχε προχωρήσει το κείμενο όταν τα μεσάνυχτα πια την παρακάλεσα να αφήσει τη συζήτηση της έρευνας όπως την είχα διατυπώσει και να την ξαναγράψει με καινούργιο τρόπο. Δεν μπορούσα να ξέρω τότε ότι η συζήτηση αυτή θα δημοσιευόταν σαν μέρος ενός κεφαλαίου στον τόμο New Directions in Mental Health με editor τον Bernard Riess. Όταν ξημέρωσε, το κείμενο της εργασίας είχε καλύψει πια 40 σελίδες με τον τίτλο "Group Image Therapy". Πήγα στο ταχυδρομείο του Galesburg και το έστειλα συστημένο στην Ψυχιατρική Εταιρεία του Illinois στο Chicago που είχε προκηρύξει το διαγωνισμό. Ύστερα από λίγες βδομάδες, παρακολουθώντας από τη βιβλιοθήκη ανακοινώσεις της Εταιρείας από το Chicago, μέσα από το

telecommunication system, ακούσαμε και την ανακοίνωση με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού: είχαν βραβευτεί δύο εργασίες. Μια από το Chicago University πάνω σε βιολογικές μεταβλητές και η δική μου. Η επιτροπή του διαγωνισμού "εκτιμούσε ιδιαίτερα το γεγονός ότι η έρευνα είχε γίνει παράλληλα με την ερευνητική μου εργασία στα εργαστήρια του Dr. Himwich". Θυμούμαι το πλατύ του χαμόγελο στην ανακοίνωση αυτή. "George μ' αρέσει να πίνω καφέ με τους συνεργάτες μου όταν βραβεύονται. Αύριο το πρωί λοιπόν θα σε περιμένω στο γραφείο μου". Πίνοντας εκείνον τον καφέ "θρηνήσαμε", γελώντας βέβαια, και τους κόπους για τα 2.000 αυγά. Ύστερα από λίγες εβδομάδες, στο πρόγραμμα με τις εβδομαδιαίες παρουσιάσεις που γινόταν στη βιβλιοθήκη των εργαστηρίων Thudicum, προγραμματίστηκε επίσημα η παρουσίαση της εργασίας που κράτησε ένα δίωρο.

Αυτό έγινε αφορμή να συνεχίσω συστηματικότερα πια και αποδοτικότερα όσο προχωρούσε ο καιρός να αξιοποιώ την τεχνική. Αυτό θα συνεχιζόταν εντατικότερα τον επόμενο χρόνο, τον πέμπτο χρόνο της ειδίκευσής μου που θα τον υπηρετούσα στο Night Hospital, την τότε πρωτοποριακή για το Chicago προσπάθεια του Chicago University, στο δέκατο πάτωμα του Illinois State Psychiatric Institute. Εκεί μου είχε ανατεθεί η ευθύνη και η οργάνωση της θεραπείας ομάδας. Σύμβουλοι στη ριζοσπαστική αυτή προσπάθεια ήταν οι Daniels και Margolin που έγιναν πολύ γνωστοί στην περιοχή της κοινωνικής ψυχιατρικής.

Η συστηματική απασχόλησή μου με τη διεργασία ομάδας με έκανε να αξιοποιήσω πολύ άμεσα τα σεμινάρια για ψυχόδραμα και role-playing που έκανε τότε στο πρόγραμμά μας η Adelaine Starr, από τις παλαιότερες και κυριότερες μαθήτριες του Moreno. Με τη σκέψη του Moreno, με τις εργασίες του για group therapy, για κοινωνιομετρία και ψυχόδραμα, απασχολήθηκα συστηματικά στο Psychiatric Literature Seminar που διηύθυνα στη διετία του Galesburg. Εκεί είχα αξιοποιήσει και τα όσα είχα κερδίσει από τον Rudolph Dreikurs. Τα σεμινάρια του είχαν περιληφθεί στο πρόγραμμα που μας είχε οργανώσει ο Percival Bailey τη δεύτερη χρονιά. Ήταν μια τόσο κατατοπιστική εισαγωγή στη σκέψη του Adler και στις θεραπευτικές του αντιλήψεις και εφαρμογές ώστε εξασφάλισα σχετική άδεια για την παρακολούθησή τους και από τη Βάσω.

Πως έγινε να ζητάμε Άνθρωπο με το λυχνάρι του Διογένη

Με την επιστροφή μας στην Αθήνα, λίγο πριν την ανατολή του 1962, αρχίσαμε με τη Βάσω την προετοιμασία για τη δημιουργία του Κέντρου που είχαμε δει ότι ήταν η βασική προϋπόθεση όλης της προσπάθειας. Στο μεταξύ, στα 6,5 χρόνια που είχαν μεσολαβήσει, άλλοι "μυημένοι" στο σχέδιο χρειαζόταν να συμπληρώσουν ακόμη την προετοιμασία τους, άλλοι ακολούθησαν καθαρά ιατρική-κλινική γραμμή και μερικοί βρήκαν τελικά την επιστροφή πιο προβληματική από την παραμονή στις Η.Π.Α.

Η προσπάθεια που είχα οραματισθεί στο Μπέλλες, το είδα απ' την αρχή πως έπρεπε να είναι τέλεια ανεξάρτητη από οποιοδήποτε πλαίσιο που είχε προκατασκευασθεί είτε από κρατικούς είτε από υπάρχοντες ιδιωτικούς φορείς που ο καθένας τους φυσικά είχε τους δικούς του σκοπούς και στόχους.

Συζητήσαμε το πρόβλημα με τους δικηγόρους της συντροφιάς. Από τα νομικά σχήματα που ήταν διαθέσιμα, διαλέξαμε τελικά σαν πιο πρόσφορο για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της προσπάθειας, το Σχήμα του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου. Υπήρχε ο απαιτούμενος αριθμός για ιδρυτικά μέλη. Το καταστατικό που τελικά εγκρίθηκε από το Πρωτοδικείο έγραφε στη γλώσσα της εποχής:

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

Του εν Αθήναις εδρεύοντος Σωματείου υπό την επωνυμίαν

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Κεφάλαιον Α!

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρον 1ον

Έδρα - Επωνυμία

Το υπό την επωνυμίαν "Εταιρεία Προαγωγής Ερευνών Ανθρωπίνων Σχέσεων" και εν συντμήσει: "Ε.Π.Ε.Α.Σ." νομίμως ιδρυθέν και λειτουργούν Σωματείον εδρεύει εν Αθήναις.

Άρθρον 2ον

Σκοπός - Μέσα

1. Σκοπός της Εταιρείας είναι η εις την Ελλάδα προαγωγή της περί την Προσωπικότητα και τας σχέσεις του Ανθρώπου επιστημονικής ερεύνης και η υποβοήθησις της πρακτικής εφαρμογής των συμπερασμάτων της εν γένει συγχρόνου επιστημονικής ερεύνης επί των θεμάτων τούτων.
2. Ο εν λόγω επιστημονικός σκοπός του Σωματείου τυγχάνει εν ταυτώ κοινωφελής δια της εξασφάλισεως της εξειδικεύσεως των αναγκαιούντων δια το παρόν και μελλοντικών επιστημονικών έργων της Εταιρείας ειδικών επιστημόνων και της συγκεντρώσεως των αναγκαίων επιστημονικών

συμπερασμάτων προς ανάπτυξιν της ερεύνης και της εν γένει επιστημονικής εργασίας εις τας επιστήμας του ανθρώπου, της παροχής εσωτερικών υποτροφιών εις νέους επιστήμονας ασχολουμένους με επιστήμας του Ανθρώπου και την ανάπτυξιν εφαρμογών εις διαφόρους τομείς των επιστημών του Ανθρώπου και την προσφοράν των σχετικών υπηρεσιών εις άλλους κοινωφελείς οργανισμούς και εις ευρύτερα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας είτε εντελώς δωρεάν είτε με κάλυψιν μόνον των κονδυλίων των δαπανών.

Σαν ιδρυτικά μέλη υπέγραψαν το καταστατικό αυτό οι άνθρωποι που ήταν τότε κοντά μας σχετικά με τη διάθεση να γίνει κάτι στη χώρα για τον Άνθρωπο. Αρκετοί απ' αυτούς, στα χρόνια που ακολούθησαν, εντάχθηκαν στη διδασκαλία του Πανεπιστημίου, σαν τακτικοί καθηγητές. Οι υπόλοιποι ήταν ειδικοί με άμεσο ενδιαφέρον για τις επιστήμες του Ανθρώπου. Όλοι μαζί πλαισίωσαν με πολλή ζεστασιά το ξεκίνημα της προσπάθειας. Στην πρώτη συνεδρίαση η Δ.Ε. μας ανέθεσε τη διεύθυνση του επιστημονικού κέντρου της εταιρείας. Αποφασίστηκε να το ονομάσουμε Αθηναϊκό Κέντρο Μελέτης του Ανθρώπου, και Αγγλικά, The Athenian Institute of Anthropos.

Έτσι δημιουργήθηκε το Α.Κ.Μ.Α. ώστε να μπορεί με συνέπεια να ακολουθεί την αρχή "ανεξαρτησία οικονομική και κοινωνική θα εξασφαλίσει στην προσπάθεια, ανεξαρτησία σκέψης και δράσης".

Τον Ιούλιο πια του 1963 μπορούσαμε να εκδώσουμε Αγγλικά το Newsletter of the Athenian Institute of Anthropos. Αρχίζει με μια σημείωση στο χτες, το σήμερα και το αύριο του Α.Κ.Μ.Α. . "Το Ινστιτούτο", όχι στη σημερινή συγκεκριμένη φόρμα του, αλλά στη βασική του ουσία σαν ομαδική προσπάθεια για έρευνα και εκπαίδευση στις Επιστήμες του Ανθρώπου, έχει ήδη μια δεκάχρονη περίπου ιστορία. Είναι η ιστορία λίγων νέων ανθρώπων που πρώτα συμφώνησαν πάνω στην ανάγκη για μια τέτοια ομαδική δραστηριότητα για την Ελλάδα και κατόπιν προχώρησαν με ένα συντονισμένο σχέδιο 1) να ειδικευθούν με επάρκεια στο εξωτερικό σε ειδικότητες που συμπληρώνονταν αμοιβαία και 2) να γυρίσουν στην Ελλάδα και να ξεκινήσουν την ομαδική προσπάθεια .

Ήταν γι' αυτούς ένας μακροχρόνιος αγώνας να ολοκληρώσουν την πρώτη φάση. Θα θυμούνται για πάντα το θερμό ενδιαφέρον και την ενθάρρυνση που συνάντησαν από τους ακαδημαϊκούς τους δασκάλους και τους πανεπιστημιακούς που ήταν υπεύθυνοι για εκπαίδευση και εποπτεία στο πρόγραμμα του ISPI.

Η δεύτερη φάση έχει τη δική της ιστορία πια. Αυτή τη χρονιά κιόλας (1963) η ομαδική τους προσπάθεια έχει αποκρυσταλλωθεί με τη μορφή του Α.Κ.Μ.Α., "The Athenian Institute of Anthropos". Ο τίτλος μπορεί να παρανοηθεί. "Κέντρο Μελέτης" - "Institute" δεν είναι κτίρια, όργανα, βιβλιοθήκες και ένας προϋπολογισμός εκατομμυρίων δραχμών.

Λίγα γραφεία, τα προσωπικά μας βιβλία, έρευνα που δε χρειάζεται πολύπλοκες τεχνικές εγκαταστάσεις - αλλά που είναι βασικής σπουδαιότητας για την Ελλάδα - εκπαίδευση για νεώτερους πτυχιούχους που χρειάζεται επειγόντως, αυτά είναι το Ινστιτούτο για την ώρα".

Το Newsletter συμπλήρωσε ως τώρα εικοσιεφτά χρόνια. Είναι χρόνια μεστά από δραστηριότητες στον Ελλαδικό χώρο και στο εξωτερικό. Τα εκπαιδευτικά σεμινάρια για ειδικούς στις επιστήμες του Ανθρώπου έγιναν παράλληλα με την ανάπτυξη της ομαδικής και της οικογενειακής ψυχοθεραπείας. Τα σεμινάρια έδωσαν την ευκαιρία να αναπτυχθεί και να μεγαλώνει το διδακτικό ταλέντο που είχε κληρονομήσει η Βάσω από παππού και γιαγιά. Οι Κων/νος και Καλλιόπη Διαλησμά ήταν οι εκπαιδευτικοί που μόρφωσαν στις αρχές του αιώνα γενιές μαθητών. Πολλοί απ' αυτούς έχουν διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στις κοινωνικές εξελίξεις που ακολούθησαν στη χώρα μας.

Τα ερευνητικά δεδομένα και οι εφαρμογές στις περιοχές ομάδα-οικογένεια, μας έδωσαν υλικό για συνεχή δραστηριότητα στον Ελλαδικό χώρο και στο εξωτερικό. Έτσι σχετικά με την Οικογένεια το Α.Κ.Μ.Α. δημοσίευσε το 1966 την Τεχνική Έκθεση V του γράφοντος "Διερεύνησις μεταβλητών υπεισερχομένων εις την ψυχοδυναμικήν της Ελληνικής Οικογένειας". Το βιβλίο αυτό αποτέλεσε και τη βάση πάνω στην οποία στηρίχτηκαν δραστηριότητες και σεμινάρια του Α.Κ.Μ.Α. που ακολούθησαν πάνω στο θέμα Οικογένεια.

Το 1982 οι Γ. και Β. Βασιλείου δημοσίευσαν μετά από πρόσκληση του περιοδικού *Paediatrician* το άρθρο τους "Promoting Psychosocial Functioning and Preventing Malfunctioning" στο τεύχος Νο 11.

Τον ίδιο χρόνο εκδόθηκε το κεφάλαιό τους "Outlining a Systemic-Dialectic Approach to Family Functioning and Malfunctioning" στο βιβλίο *The Individual and the Group* των M.Pines και L.Rafaelsen.

Το 1983 με πρόσκληση του *international Journal of Family Psychiatry* δημοσίευσαν το άρθρο "Analogic Communication as a Means of Joining the Family System in Therapy". Τον ίδιο χρόνο με πρόσκληση του 1^{ου} Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για Οικογενειακή και Κοινωνική Θεραπεία (Λισσαβόνα 1983) προσέφεραν το θέμα "Analogic Communication in Generating and Developing Family Therapy".

Το 1984 η Λίλη Βασιλείου στηριγμένη επίσης στα ίδια σεμινάρια συμπλήρωσε την Τεχνική Έκθεση XXIX "Η Σημερινή Μορφή της Σημαντικής Σχέσης μέσα στην Ελληνική Οικογένεια".

Στα χρόνια, 1970 στους Δελφούς, 1972 στις Πλάτρες της Κύπρου, 1974 στην Αθήνα, 1976 στην Opatija, 1978 στη Λισσαβόνα, 1980 στη Λευκωσία οργανώθηκαν Διεθνή Δελφικά Συμπόσια για Οικογενειακή Θεραπεία με Πρόεδρο τον Γ.Βασιλείου και συνπρόεδρο τον D.Rubinstein. Τα Συμπόσια αυτά συνεχίζουν από τότε να οργανώνονται με διαφορετική κάθε φορά σύνθεση και δομή όπου συναντώνται

συνεργάτες του Α.Κ.Μ.Α. με ξένους συναδέλφους π.χ. Παράκοιλα Λέσβου, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Σόφια, Βελιγράδι, Ζάγκρεμπ, Βουδαπέστη.

Το 1987 στην Πράγα οργανώθηκε Διεθνές Συνέδριο για την Οικογενειακή Θεραπεία με Πρόεδρο την Virginia Satir και Αντιπρόεδρο (έναν εκ των τριών) τον Γ.Βασιλείου. Το Συνέδριο αυτό που ήταν το πρώτο που είχε σκοπό να “γεφυρώσει” τους ειδικούς Ανατολής και Δύσης, συγκέντρωσε 1700 Συνέδρους και στάθηκε το πρότυπο για την οργάνωση και άλλων ανάλογων Συνεδρίων που οργανώθηκαν στη Βουδαπέστη και στο Χάρκοβο της Πολωνίας.

Το 1990 τυπώθηκε στο βιβλίο “Φροντίδα για την Οικογένεια”, με επιμέλεια της Σ.Τσίτουρα, το άρθρο του γράφοντος “Γύρω από τις σχέσεις αρρώστου, αρρώστιας και οικογένειας”.

Αυτές οι δραστηριότητες του Α.Κ.Μ.Α. είχαν φυσικά σαν συνέπεια την αυξανόμενη, με προσκλήσεις, ανάμιξή μας σε Επιστημονικές Εταιρείες και σε Συνέδρια. Έτσι ο διευθυντής του Α.Κ.Μ.Α. και η υπεύθυνη για Έρευνα και Εκπαίδευση είχαν γίνει μέλη με κεντρική θέση σε Διεθνείς Εταιρείες. Ως τώρα, 1990, προσωπικά έχω εκλεγεί Πρόεδρος της Παγκόσμιας Εταιρείας Κοινωνικής Ψυχιατρικής, 1978-83, Πρόεδρος της Μεσογειακής Κοινωνικοψυχιατρικής Εταιρείας, 1972-80, Πρώτος Αντιπρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας Ψυχοθεραπείας Ομάδας, 1973-80, Μέλος του Δ.Σ. της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Ψυχικής Υγείας, 1972-76, Corresponding Fellow από την Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία (APA) και μαζί με τη Βάσω έχουμε εκλεγεί Fellows και Master-Trainers της Αμερικανικής Εταιρείας Ομαδικής Ψυχοθεραπείας. Το Α.Κ.Μ.Α. έγινε φυσικά δεκτό σαν Μέλος - Οργάνωση αυτών των Εταιρειών. Η Βάσω έχει εκλεγεί Μέλος της Διοικούσας Επιτροπής της Διεθνούς Εταιρείας Ψυχοθεραπείας Ομάδας, 1973-80, και του Δ.Σ. του Διεθνούς Συμβουλίου Ψυχολόγων, 1967-69, 1975-77. Με τη Βάσω προσκληθήκαμε από Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα και Επιστημονικές Εταιρείες χωρών της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ισραήλ, Τουρκία, Δανία, Μ.Βρετανία, Ελλάδα, Πορτογαλία, Μάλτα, Αλγερία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Σουηδία) και της Βόρειας Αμερικής (Η.Π.Α., Καναδάς, Μεξικό) να διδάξουμε με Visiting Professorships μεγάλο αριθμό από μεταπτυχιακά Σεμινάρια και Φροντιστήρια για εφαρμοσμένες τεχνικές. Οι προσκλήσεις αυτές έχουν επαναληφθεί στις Η.Π.Α. και τη Γιουγκοσλαβία επί 20 χρόνια, στη Βουλγαρία και στην Ουγγαρία επί 15 χρόνια.

Ανάμεσα στα επιστημονικά περιοδικά που μας κάλεσαν να συμμετάσχουμε στη συντακτική τους επιτροπή είναι και τα : International Journal of Psychiatry, International Journal of Cross-Cultural Psychology, The Journal of Prevention, Family Process,

Transnational Mental Health Research Newsletter, Mediterranean Journal of Social Psychiatry.

Κατά την πρώτη του εικοσαετία (1963-83), το Α.Κ.Μ.Α. έχει προσφέρει περί τις 250 εργασίες (ανακοινώσεις σε συνέδρια, άρθρα σε περιοδικά, Κεφάλαια σε διεθνείς τόμους, Τεχνικές Εκθέσεις, Βιβλία).

Ανάμεσα σε άλλες τιμές στο διευθυντή του Α.Κ.Μ.Α. έχουν απονεμηθεί το Μετάλλιο Bekhterev του Λένινγκραντ, το Μετάλλιο Purkinje της Πράγας και το χρυσό Μετάλλιο της Στρατιωτικής Ιατρικής Ακαδημίας του Βελιγραδίου.

Μέσα στον Ελλαδικό χώρο το Α.Κ.Μ.Α. προσκλήθηκε για Συναντήσεις Ομάδας και Οικογένειας σε Ψυχιατρικές Κλινικές των Πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Αλεξανδρούπολης και εφόσον συμπληρωθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για συμμετοχή Συνέδρων στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Πατρών.

Ψυχίατροι και Παιδοψυχίατροι, ακόμη και από τα χρόνια της ειδίκευσής τους, έχουν γίνει δεκτοί σε μεγάλους αριθμούς στα Σεμινάρια του Α.Κ.Μ.Α. που αποσκοπούσαν να δώσουν ευαισθητοποίηση στη Συστημική Σκέψη. Μετά τη συμπλήρωση των Σεμιναρίων αυτών προωθήθηκαν σε Ομάδες Ζευγαριών και σε Ομάδες για Ψυχοθεραπεία και μετά την ολοκλήρωση αυτού του σταδίου παρακολούθησαν συστηματικά Θεραπεία Οικογένειας. Μ' αυτόν τον τρόπο, ένας σημαντικός αριθμός εκπαιδευομένων συμπλήρωσε τις απαραίτητες ώρες εκπαίδευσης που χρειάζεται κανείς για να γίνει μέλος της Αμερικανικής Εταιρείας Ψυχοθεραπείας Ομάδας (Α.Γ.Ρ.Α.), της Διεθνούς Εταιρείας Ομαδικής Ψυχοθεραπείας (Ι.Α.Γ.Ρ.) και της Διεθνούς Εταιρείας Οικογενειακής Ψυχοθεραπείας (Ι.Α.Φ.Ρ.).

Ετοιμάζοντας συνεργάτες για Αυτόνομο Πέταγμα

Για κείνον που διάβασε προσεκτικά τη σύντομη, διαγραμματική τούτη παρουσίαση για την ιστορία του Α.Κ.Μ.Α. που συμπληρώνει πια μια τριακονταετία, θα του έχει γίνει φανερό ότι η ολοκλήρωση της αυτονόμησης του κάθε εκπαιδευόμενου θα είναι αποτέλεσμα της έκτασης και του βαθμού που έχει ο καθένας τους αποδεχθεί και αξιοποιήσει τη βασική αρχή: η ανάπτυξη και η ολοκλήρωση της διεργασίας της αυτονόμησης επιτυχαίνεται μέσα από την αποκατάσταση σχέσεων αλληλεξάρτησης και ο τελικός της σκοπός είναι να οδηγήσει τον αυτονομούμενο Άνθρωπο στην αποκατάσταση σχέσεων αλληλεξάρτησης.

Για να επιτύχει κάτι τέτοιο, το πρόγραμμα του Α.Κ.Μ.Α. έπρεπε για τον κάθε ειδικό από τις Επιστήμες του Ανθρώπου που θα γινόταν δεκτός στα μεταπτυχιακά του Σεμινάρια να διαμορφώνει το προσωπικό πρόγραμμα. Πρόγραμμα που θα λάβαινε υπόψη του τις δυνατότητές του, επιδιώξεις και σχέδια μεταπτυχιακών σπουδών στο εξωτερικό. Έτσι διαμορφώθηκαν για ένα αυξανόμενο αριθμό Ελλήνων ειδικών, ανάγκες να αλληλογραφήσουμε με τα κατάλληλα πρόσωπα και Κέντρα που έξω από την Ελλάδα μπορούσαν να τους συμπαρασταθούν με αποτελεσματικότητα στην ολοκλήρωση της επιδιωκόμενης μεταπτυχιακής ειδίκευσης, είτε αυτή ήταν σε επιστήμες ψυχικής υγείας, είτε σε ειδικότερες εκπαιδευτικές δραστηριότητες είτε σε θέματα δόμησης και λειτουργίας των οργανωτικών σχημάτων που η ραγδαία εξελισσόμενη κοινωνική πραγματικότητα απαιτούσε. Σε πολλές δεκάδες ανέρχονται οι συνάδελφοι για τους οποίους ακολουθήθηκε αυτή η πορεία. Αρκετοί απ' αυτούς έχουν τώρα διδακτικές δραστηριότητες σε Ελληνικά Πανεπιστήμια, Ανώτερες Σχολές και Επιμορφωτικά Φροντιστήρια και φυσικά με το να ενθαρρύνουν σπουδαστές τους να αξιοποιούν μεταπτυχιακή κατάρτιση στο Α.Κ.Μ.Α. διατηρούν ζωντανό, ανακυκλώνουν το ρεύμα που ανανεώνει και εκσυγχρονίζει στη χώρα μας τις προσπάθειες, θεωρητικές και εφαρμοσμένες που απαιτούνται στις Επιστήμες του Ανθρώπου.

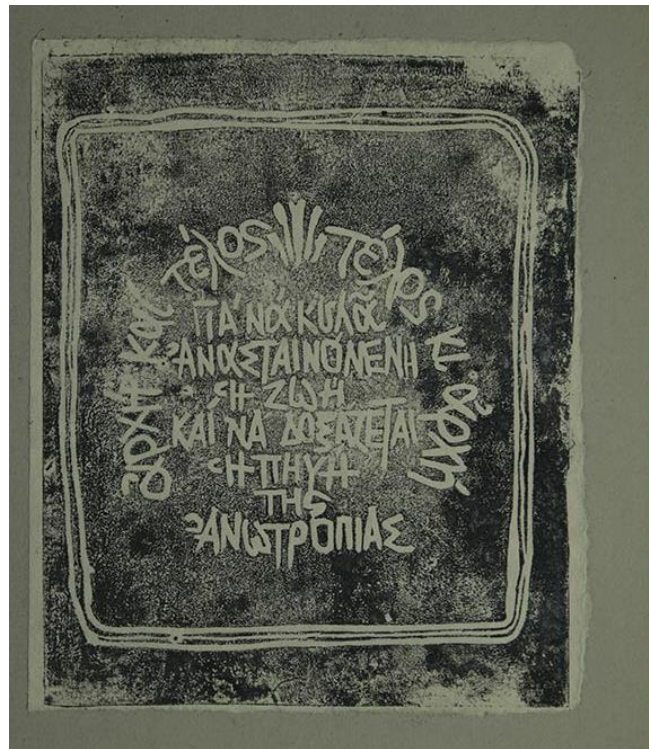
Παρουσιάζοντας την ιστορία του Α.Κ.Μ.Α. θα είχε να αναλύσει κανείς την ατομική συμβολή του καθενός από τους ανθρώπους που το ξεκίνησαν και του καθενός από τους συναδέλφους που τους πλαισίωσαν, στην αρχή σαν εκπαιδευόμενοι και κατόπιν σαν συνεργάτες. Όμως αν μπορέσει κανείς να ξεχωρίσει και να περιγράψει χωριστά τα ρυάκια που πηγάζουν χώρια και εκβάλλουν στο ίδιο ποτάμι, τότε θα μπορέσει να περιγράψει ξεχωριστά και τη συμβολή του καθενός. Αναγκαστικά, καταλήγουμε στο γνωστό συμπέρασμα ότι το ΟΛΟΝ είναι "κάτι παραπάνω" από τα

μέρη που το συναποτελούν και μέσα σ' αυτό δεν χωρεί καμιά κατάτμηση σε ατομικές συμβολές.

Πρωτομαγιά του 1990

Γιώργος Α.

Βασιλείου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΑΡΘΡΟΦΡΑΦΙΑ

Γιώργου και Βάσως Βασιλείου

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ:

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Developments in Clinical Psychology in Greece. In Progress in Clinical Psychology (Ed.) by Abt and Riess, Grune and Stratton, New York, 1966.

G. Vassiliou: A Preliminary Exploration of Variables Related to Family Transactions in Greece, A.I.A., Athens, 1966.

G. Vassiliou, J. Georgas and V. Vassiliou: Measurements of Variations in Manifest Anxiety in Relation to Socioeconomic and Cultural Determinants. In An Evaluation of the Results of the Psychotherapies, Ed. Stanley Lesse, M.D., Charles C. Thomas, Springfield, Illinois, 1968.

G. Vassiliou: Aspects of Parent Adolescent Transaction in the Greek Family. In Adolescence: Psychological Perspectives, (Eds.) G. Kaplan & S. Levovicy, New York: Basic Books, 1968.

G. Vassiliou: An Introduction to Transactional Group Image Therapy. In New Directions in Mental Health, (Ed.) B. Reiss, New York: Grune and Stratton, 1968.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: A Transactional Approach to Mental Health. In New Directions in Mental Health, (Ed.) B. Reiss, New York: Grune and Stratton, 1968.

G. Vassiliou: Milieu-specificity in Family Therapy. In Transactions in Family Psychotherapy, (Eds.) J. Pearce and J. Lieb, New York: Little Brown, 1969.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On Aspects of Child Rearing in Greece. The Child in his Family. Yearbook of the International Association for Child Psychiatry, (Ed.) E. James Anthony, M.D., Vol. 1, Wiley N.Y., 1970.

C.D. Spinellis, V. Vassiliou and G. Vassiliou: Milieu Development and Male-Female Roles in Contemporary Greece. In Social Sex Roles in a Changing World. Seward and Williamson (Eds.) Random House, New York, 1970.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Introduction to the subject of Doctor-Patient Relation. Nosology, by G. Daikos, Karavia, Athens, 1971.

Indicates Themes Related to Family.

H. Triandis, V. Vassiliou, G. Vassiliou, Y. Tanaka, A. Shanmugam: The Analysis of Subjective Culture, John Wiley, 1971.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Subjective Culture Interference in Intergroup Relations. In Man for Humanity, (Ed.) J.H. Masserman, Springfield, Illinois, Charles C. Thomas, 1972.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Synallactic Aspects of the Grouping Process. In Group Therapy 1974, (Ed.) Luis R. Wolberg & Marvin L. Aronson, Stratton Intercontinental, New York, 1974.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Introducing Disequilibrium in Group Therapy. In Group Therapy 1976, (Ed.) Luis R. Wolberg & Marvin L. Aronson Stratton Intercontinental, New York, 1976.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Outlining the Synallactic Collective Image Technique as used within a Systemic-Dialectic Approach. In Living Groups, (Ed.) James E. Durkin, Brunner/Mazel, 1981.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Boundary Structuring during Psychotherapy to Counteract Schizophrenic Disorganization. In Handbook of Dynamic Psychiatry, (Ed.) Gunter Ammon, Vol. 2, Ernst Reinhardt, Verlag, Munich, 1981.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Outlining a Systemic-Dialectic Approach to Family Functioning and Malfunctioning. In The Individual and the Group, (Eds.) M. Pines and L. Rafaelsen, Plenum Press, New York, 1982.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Diogenes Search: Outlining a Dialectic Systemic Approach Concerning Functioning and Malfunctioning of Anthropos and his Suprasystems. In S.H. Foulkes Memorial Volume, (Ed.) Malcom Pines, International Library of Group Psychotherapy and Group Process. Routledge & Kegan Paul L.T.D., London, 1983.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Diogenes Search: Outlining a Dialectic-Systemic Approach Concerning the Functioning of Anthropos and the Suprasystems. In The Evolution of Group Analysis, (Ed.) M. Pines, International Library of Group Psychotherapy and Group Process, London: Routledge and Kegan Paul, 1983.

J. Tsiantis and Manolopoulos (Eds.) Contemporary Themes in Child Psychiatry, Athens, 1987.

G. Vassiliou: Man as a System: Presentation for the Paedopsychiatrist. Contemporary Themes of Paedopsychiatrics, (Eds.) Tsiantis & Manolopoulos, Vol.1, Chapter 11, Athens, 1987.

G. Vassiliou: A Parable for Peace. In Social Psychiatry and World Accords, (Eds.) J. Masserman and Christine McGuire Masserman, Gardner Press, New York, 1992.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ:

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Attitudes of the Athenian Public Towards Mental Illness. In Technical Report No.11, The Athenian Institute of Anthropos, Athens, July 1964.

V. Vassiliou: Motivational Patterns of Two Clinical Groups as Revealed by T.A.T. Story Sequence Analysis. Technical Report No. 11, The Athenian Institute of Anthropos, Athens, 1965.

H.C. Triandis, F. Davis, V. Vassiliou, M. Nassiakos: Some Methodological Problems Concerning Research on Negotiations between Monolinguals. Technical Report No. 28, Group Effectiveness Research Laboratory, University of Illinois, December 1965.

H.C. Triandis, V. Vassiliou, E. Tomanek: Social Status as a Determinant of Respect and Friendship Acceptance. Technical Report No. 37, Group Effectiveness Laboratory. Department of Psychology, University of Illinois, August 1966.

H.C. Triandis and V. Vassiliou: Frequency of Contact and Stereotyping. Technical Report No. 43. Group Effectiveness Research Laboratory, University of Illinois, October 1966.

H.C. Triandis and V. Vassiliou: Interpersonal Influence and Employee Selection in Two Cultures. Technical Report, University of Illinois, Department of Psychology (1966).

H.C. Triandis and V. Vassiliou: A Comparative Analysis of Subjective Culture. Technical Report No. 55. Group Effectiveness Research Laboratory, University of Illinois, 1967.

H.C. Triandis, V. Vassiliou, M. Nassiakos: Cross-Cultural Studies of Subjective Culture. Technical Report No. 45. Group Effectiveness Research Laboratory, University of Illinois, 1967.

V. Vassiliou, H.C. Triandis, G. Vassiliou & H.C. McGuire: Reported Amount of Contact and Stereotyping. Technical Report No. 59, Urbana, Ill: Department of Psychology, University of Illinois, 1968.

H.C. Triandis, V. Vassiliou, M. Nassiakos: Some Cultural Differences in the Perception of Social Behavior. Technical Report No. 49. Group Effectiveness Research Laboratory, University of Illinois, 1967. Monograph Journal of Personality and Social Psychology, April 1969.

L. Karatsioli and V. Vassiliou: Patterns of Feeding and Toilet Training in Urban Greece. Technical Report No. XI, The Athenian Institute of Anthropos, Athens, 1969.

V. Vassiliou and E. Papadopoulou: Child Rearing in Major Athens Area: Technical Report No. 7, The Athenian Institute of Anthropos, Athens, 1969.

H.C. Triandis, K.M. Kitty, V. Vassiliou, Shanmugam A.V., Tanaka Yasumasa: Cultural Influences upon the Perception of Implicative Relationship among Concepts and the Analysis of Values. Technical Report, University of Illinois, 1969.

V. Vassiliou, G. Vassiliou, C. Sotiriou: Further Explorations on Mental Health Attitudes in Greece. Technical Report No. X. The Athenian Institute of Anthropos, Athens, 1969.

V. Vassiliou, H.C. Triandis and G. Onkken: Intercultural Attitudes after Reading an Ethnographic Essay: An Exploratory Study. Technical Report, University of Illinois, Department of Psychology.

V. Vassiliou, H.C. Triandis, G. Vassiliou, H. McGuire: Reported Amount of Contact and Stereotyping. Technical Report No. 59, University of Illinois, Department of Psychology.

E. Gibson (Supervisor V. Vassiliou): The Role of the Greek Woman as Emerging from the Greek Folksongs. Technical Report No. 1, The Athenian Institute of Anthropos, 1973.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: A Brief Introduction to the Socioeducational Applications in Group Techniques. Technical Report No. XX, The Athenian Institute of Anthropos, 1976.

Vassiliou and V. Vassiliou: On the Diogenes Search: Outlining a Dialectic Systemic Approach Concerning Functioning and Malfunctioning of Anthropos and his Suprasystems. Technical Report No. XXII, The Athenian Institute of Anthropos, 1977.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Outlining the Synallactic Collective Image Technique as used withn a Systemic-Dialectic Approach. Technical Report XXIV, The Athenian Institute of Anthropos, 1977.

ΑΡΘΡΑ:

G. Vassiliou, M. Nassiakos and V. Vassiliou: Comparing Motivational Patterns of Normals and Patients with Psychophysiologic Cardiovascular Reactions. Psychother.Psychosom. Vol. 13, No. 6, 401-409, 1965.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Image of Mental Health Practitioners in Major Athens Area. Acta Neurologica and Psychiatrica Hellenica, Vol. V., No. 1, 1966.

H.C. Triandis, V. Vassiliou and E. Thomanek: Social Status as a Determinant of Respect and Friendship Acceptance. Sociometry, Vol. 29, No.4, December 1966.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Social Values as a Psychodynamic Variable: Preliminary Explorations of the Semantics of Philotimo. Acta Neurol. Psychiat. Hellenica, 5, 1966.

J. Georgas and V. Vassiliou: A Normative Rorcharch Study of Athenians. Journal of Projective Techniques and Personality Assessment, Vol. 31, No. 4, August 1967.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Public Image of the Psychiatrist, the Psychologist and the Social Worker in Athens. International Journal of Social Psychiatry, Summer 1967.

H.C. Triandis and V. Vassiliou: Frequency of Contact in Stereotyping. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 7, No.3, November 1967.

V. Vassiliou, J. Georgas and G. Vassiliou: Variations in Manifest Anxiety due to Sex, Age and Education. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 6, No.2, 194-197, 1967.

H.C. Triandis, V. Vassiliouand M. Nassiakos: Three Cross-Cultural Studies of Subjective Culture. Journal of Personality and Social Psychology, Monogr. Suppl. Vol. 8, No. 4, 1-42, 1968.

G. Vassiliou, M. Seferi & E. Koukouridou: Patterns of Alcohol Consumption in Greece. International Mental Health Res., Vol.10, No.2, 1968.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Superstition in Greece. Certain Quantitative Aspects. International Mental Health Research Newsletter, Vol. XI, No.2, Summer 1969.

Daniel Katz, Herbert C. Kelman, Vasso Vassiliou: A Comparative Approach to the Study of Nationalism. Peace Research Society, Papers, XIV, The Ann Arbor Conference 1969.

J.G. Georgas, V. Vassiliou, H. Katakis: The Verbal Intelligence of Athenians. The Journal of Social Psychology, Vol. 83, 165-173, 1971.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Subjective Culture and Psychotherapy. American Journal of Psychotherapy, Vol. 27, No. 1, 42-51, January 1973.

V. Vassiliou and G. Vassiliou: The implicative Meaning of the Greek Concept of Philotimo. Journal of Cross-Cultural Psychology, Vol.4, No.3, September 1973.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: An Instrument of Systems Intervention in Mental Malfunctioning. World Journal of Psychosynthesis, No.4, April 1973.

G. Vassiliou: Facing the Tantalizing 70's. Voices: The Art & Science of Psychotherapy, Vol.9, No.4, Issue 34, 1973/74.

V. Vassiliou and G. Vassiliou: Variations of the Grouping Process Across Cultures. International Journal of Group Psychotherapy, Vol. XXIV, No. 1, January 1974.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Appendix to Variations of the Group Process Across Cultures: Certain Important Clarifications. International Mental Health Research Newsletter, Vol. XVII, No.1, Spring 1975.

H. Katakis, M. Doumanis, V. Vassiliou: Sociocultural Factors and the Male Ulcer Patient. International Mental Health Research Newsletter, Vol. XVII, No.3, 1975.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: A Brief Introduction to the Socioeducational Applications of Group Techniques. Dynamic Psychiatry, No. 59, 1979.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Anthropos as a System. Mediterranean Journal of Social Psychiatry, Vol.1, No.1, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Promoting Psychosocial Functioning and Preventing Malfunctioning. The Pediatrician, Vol. XI, 1982.

G. Vassiliou: Analogic Communication as a Means of Joining the Family System in Therapy. International Journal of Family Psychiatry, Vol.4, No.3, 1983.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On Group Therapy Developments in Context: A Hellenic View. International Journal Group Psychotherapy, 34, 3, July 1984.

G. Vassiliou: The Product of New Epistimology in the Sciences of Anthropos: Social Psychiatry. Journal of Psychiatric Hospital, Vol.30, 1990.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ:

G. Vassiliou, M. Nassiakos, V. Vassiliou: A Comparative Study of Normals and Patients with Psychopsysiologic Cardiovascular Reactions. Paper presented at the Sixth European Conference on Psychosomatic Research, Athens, May 6-9 1964.

V. Vassiliou and J. Georgas: Profile of the Athenians on the Rorcharch. Presented at the VIth International Congress of Rorcharch and Projective Techniques, Paris, July 22-26, 1965. Published in the Proceedings.

V. Vassiliou, J. Georgas and G. Vassiliou: Some Rorcharch Variables and Performance in Paintings during Group Image Therapy. Presented at the VIth International Congress of Rorcharch and Projective Techniques, Paris, July 22-26, 1965. Published in the Proceedings.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Transactional Story Sequence Analysis Presented at the VIth International Congress of Rorcharch and Projective Techniques, Paris, July 22-26, 1965. Published in the Proceedings.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Image of Mental Health Practitioners in Major Athens. Presented at the Fifteenth Annual Meeting of the European League for Mental Hygiene, Athens, September 12-16, 1965.

G. Vassiliou, J. Georgas and V. Vassiliou: Measurements of Variations in Manifest Anxiety in Relation to Socioeconomic and Cultural Determinants. Paper read at the Fifth Annual Convention of the Association for the Advancement of Psychotherapy, Atlantic City, May 8, 1966.

G. Vassiliou, V. Vassiliou and J. Georgas: Socio-economic Determinants in Manifest Anxiety Scores. Paper presented at the IVth World Congress of Psychiatry, Madrid, Spain, September 5-11, 1966. Excerta Medica, International Congress Series, No.117.

V. Vassiliou, H. Katakis, G. Vassiliou: Milieu Related Variations of Motivational Patterns of Pre-Adolescents in Greece as Revealed by Story Sequence Analysis. Paper Read at the VIIth International Congress of Rorcharch and Projective Techniques, London, August 5-9, 1968. Published in the Proceedings.

V. Vassiliou, G. Vassiliou, T. Stewart: Projection Related to Role Perception and Family Transaction. Paper Read at the VIIth International Congress of Rorcharch and Other Projective Techniques, London, August 5-9, 1968. Published in the Proceedings.

V. Vassiliou and G. Vassiliou: Attitudes Towards Mental Health in Greece. Paper Read at the Symposium on Attitudes Towards Mental Illness, VIth International Congress on Mental Health, London, August 12-17, 1968.

Vasso Vassiliou: Some Notes on the Training of Clinical Psychologists, VIIth International Congress on Mental Health, London, August 12-17, 1968.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Impact of Increasing Milieu Complexity on Family Relations in Greece. Paper Read at the VIIth International Congress on Mental Health, London, August 12-17, 1968.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Folklore Beliefs Concerning Mental Illness in Greece. Certain Quantitative Observations and Findings. Contribution to the Symposium on

Folklore Psychiatry Second International Congress of Social Psychiatry, London, August 4-8, 1969.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Problems with Behavioral Sciences Training in Developing Countries. Contribution to the Second International Congress of Social Psychiatry, London, August 4-8, 1969.

V. Vassiliou and G. Vassiliou: Therapeutic and Training Groups as Mediating Systems in Role Modification. Paper Read at the Symposium on The Role of Group Techniques in Rapidly Changing Milieux. Second World Congress of Social Psychiatry, London, August 4-8, 1969.

G. Vassiliou, V. Vassiliou, N. Kazamia: Problems of Adolescents with Authority Figures in Greece. Paper Read at the International Symposium on Medical Problems of Adolescence, Athens, September 26-27, 1969.

V. Vassiliou: Family Therapy and Subjective Culture: Implications for Applications in Clinical Practice. Presentation at the First International Colloquium on Family Therapy, Delphi, Greece, August 13-17, 1970.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Implicative Meaning of "Philotimo". Paper read at the IIIrd International Congress of Social Psychiatry, Zagreb, September 21-27, 1970.

H. Katakis, V. Vassiliou, A.S. Dontas: Motivational Patterns in Elderly Athenians. Paper Read at the IIIrd International Congress of Social Psychiatry, Zagreb, September 21-27, 1970.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Subjective Interference in Psychiatry Training. Diagnosis and Therapy. Paper Read at the Joint Meeting of the American Association of Social Psychiatry at the Athenian Institute of Anthropolos, Athens, October 26, 1971.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: A Source of Discordance Across Milieux. Variations of Affective Expression During Group Transaction. Invited Presentation at the Plenary Colloquium on "Man for Humanity" of the IVth International Congress of Social Psychiatry, Jerusalem, May 21-26, 1972.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: The Diagnostic Family Interview as an Instrument of Preventive Intervention in the Mental Health Field. Paper Read at the Symposium on Family Therapy of the IVth International Congress of Social Psychiatry, Jerusalem, May 21-26, 1972.

Vasso Vassiliou: A Review of Findings Reflecting the Impact of Social Change on the Greek Family. Presented at the IInd International Delphic Colloquium on Family Therapy, Cyprus, May 29, June 2, 1972.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Alternation of Group Transaction. Patterns and its Therapeutic Actualization. Paper Read at the XXXI Annual Meeting of the American Group Psychotherapy Association, New York, February 14-18, 1974.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Need of a Systems Approach to Psychosocial Functioning and Malfunctioning. Invited Forum to Session Presentation. World Congress of Mental Health, Copenhagen, August 10-16, 1975.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Task of Introducing Disequilibrium in Group Therapy. 32nd Conference of the American Group Psychotherapy Association. San Antonio, Texas, February 6-8, 1975.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Transaction of Processes of the Societal Suprasystem and the Processes of the Anthropol System. Invited Forum Presentation 1975 World Congress of Mental Health, Copenhagen, August 10-16, 1975.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Invited Panel Presentation and Small Group Discussion on Aspects of Group Therapy Across Cultures. Extension Meeting of the American Group Psychotherapy Association 32nd Conference, Mexico City, 1975.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Regulating Boundaries in Group Therapy, 33 Annual Conference of the American Group Psychotherapy Association, Boston, February 3-7, 1976.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: The Future of the Family in a Rapidly Changing World. Opening Plenary Presentation. VIth World Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, October 4-10, 1976.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Reviewing Synthetically the Discussion IVth International Delphic Colloquium on Family Therapy. VIth World Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, October 4-9, 1976.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Aspects of Overcoming Homeostasis of the Family Process along the lines of a Systemic-Dialectic Approach.. IVth International Delphic Colloquium on Family Therapy, VIth World Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, October 4-9, 1976.

V. Vassiliou and G. Vassiliou: Intervening on the Family Process along the lines of a Systemic Approach. IVth International Delphic Colloquium on Family Therapy. Organized within the frame of the VIth World Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, October 4-9, 1976.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Group Psychotherapy Developments in the Hellenic Context. Symposium on "The Practice of Group Psychotherapy". An International Dialogue. XIIIth Annual Conference of the American Group Psychotherapy Association, New Orleans, February 21-24, 1978.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Group Psychotherapy in a Developing Mediterranean Milieu. Invited Presentation at the Symposium "The Practice of Group Psychotherapy": An International Dialogue. XIIIth Annual Conference of the American Group Psychotherapy Association, New Orleans, February 21-24, 1978.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: A Systemic-Dialectic Approach to the Functioning and the Malfunctioning of the Greek Family. International Symposium on the Child in the World of Tomorrow, Athens, July 2-8, 1978.

Anna Bartsoka, H.S. Bartsokas, V. Vassiliou: Counseling to Mothers with Children with Chronic Illness. International Symposium on the Child in the World of Tomorrow, Athens, July 2-8, 1978.

V. Vassiliou: Socialization in the Traditional and Transitional Hellenic Milieu, Invited Contribution to the Symposium on Socialization. VIIth World Congress of Social Psychiatry, Lisbon, October 8-14, 1978.

V. Vassiliou: Socialization in the Contemporary Hellenic Context. Presentation at the Symposium on Socialization. VIIth World Congress of Social Psychiatry, Lisbon, October 8-14, 1978.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Transaction of Sociocultural and Psychosocial Aspects of the Family Process. A 3-day Seminar Organized by the Family Institute of Northwestern University, Chicago, Illinois, February 22-24, 1979.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Aspects of the Multi-level and Multi-focal Approach to Family Functioning and Malfunctioning. XIth International Symposium of the German Academy for Psychoanalysis. Lubeck, November 14-19, 1979.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Outlining the Systemic-Dialectic Approach to Human Functioning and Malfunctioning. Invited Opening Presentation, XIth International Symposium of the German Academy for Psychoanalysis, Lubeck, November 14-19, 1979.

V. Vassiliou and S. Dacoglou: A Profile of Athenian Young Adults as emerging from TAT Story Sequence Analysis. First Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, June 1-4, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On the Dialectic of Individual and Group Process. First Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, June 1-4, 1980.

Vasso Vassiliou: Invited Panelist, Symposium on Intergenerational Continuity as a Factor Fostering Psychosocial Functioning, First Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Yugoslavia, June 1-4, 1980.

Vasso Vassiliou: Promoting Psychosocial Functioning, Symposium Organized and Chaired at the First Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Dubrovnic, June 1-4, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: on Aspects of the Systemic-Dialectic Approach to Family Functioning. Sub-Plenary Presentation for the VIIth International Congress of Group Psychotherapy, Copenhagen, August 3-5, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Sociocultural and Psychosocial Aspects of System Formations in the Hellenic Milieu. Invited Presentation in the Symposium of William Gray. VIIth International Congress of Group Psychotherapy, Copenhagen, August 3-5, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Invited Contribution to the Symposium "Cross-Cultural Aspect of Group Psychotherapy. VIIth International Congress of Group Psychotherapy, Copenhagen, August 3-5, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Boundary Structuring during Psychotherapy in order to Counteract Schizophrenic Disorganization. Invited Opening Session Presentation for the XIIth International Symposium of the German Academy for Psychoanalysis, Munich, December 8-12, 1980.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Systemic Aspects of a Group Therapy Session. Invited Contribution to the Colloquium "Change Through Exchange in Groups: General Systems Perspective". 38th Conference of the American Group Psychotherapy Association, Houston, Texas, February 10-14, 1981.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: On Aspects of the Systemic-Dialectic Approach to Functioning and Malfunctioning of Anthropos. Invited Contribution to the Symposium "Integrative Analysis of Psychiatric therapies". VIIIth World Congress of Social Psychiatry, Zagreb, August 16-22, 1981.

Vasso Vassiliou: Symposium "Exploring Marriage and Family Transaction" Organizer and Chairman. Second Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Italy, August 28-30, 1981.

Vasso Vassiliou: The Family in Context: The Patterning of Change. Second Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Italy, August 28-30, 1981.

F. Moustaka and V. Vassiliou: Towards an Understanding of a Diadic Relationship. Second Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Italy, August 28-30, 1981.

C. Kioundouzis and V. Vassiliou: Variations in Boundary Structuring in Rural Couples. Second Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Italy, August 28-30, 1981.

A. Roussou, N. Lanara, U. Merlin, K. Pilaviou, A.M. Angelopoulou and V. Vassiliou: Exploring Family Transactions. Second Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Italy, August 28-30, 1981.

V. Vassiliou: Symposium "The Student in Context". Organizer and Chairman. Second Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Italy, August 28-30, 1981.

G. Vassiliou: Anthropos and the Anthropos Suprasystems. 9th World Congress of Social Psychiatry, Paris, July 1982.

3rd Mediterranean Congress of Social Psychiatry, Malta, October 1982.

Seventh International Symposium on Family Therapy, Nicosia, November 18-22, 1982.

G. Vassiliou and V. Vassiliou: Analogic Communication in Generating and Developing Family Therapy, and "The Family System in Transition". 1st European Meeting of Family and Community Therapy, Lisbon, May 1983.

G. Vassiliou and D. Rubinstein: Initiating and Developing the Process of Family Therapy, and G. Vassiliou: Short Term Intervention with the Synallactic Collective Image Technique. Seventh World Congress of Psychiatry, Vienna, July 1983.

G. Vassiliou: Provide a Supportive Educative Context to Families. International Congress on Family Therapy, Paris, October 1990.

G. Vassiliou: The Ill, the Illness, and the Family. Congress of Social Paediatrics, Athens, March 1990